

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Studies

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta
Katedra psychologie a speciální pedagogiky

Bakalářská práce

Letní tábory a jejich specifika pro děti se zrakovým postižením

Vypracoval: Martina Janoušková
Vedoucí práce: Mgr. Ing. Renata Švestková, Ph.D.

České Budějovice 2015

Abstrakt

Tématem této bakalářské práce jsou letní tábory a jejich specifika pro děti se zrakovým postižením. Cílem práce bylo poskytnout porovnání mezi tábory speciálními a tábory umožňujícími integraci, ve vztahu k dětem se zrakovým postižením. Pro dosažení tohoto cíle byly zmapovány klady, zápory a z nich vyplývající specifika obou typů táborů. Na tuto problematiku je v práci pohlíženo jak z pozice pořadatelů a vedoucích táborů, tak i dětí se zrakovým postižením, které se táborů účastnily, popřípadě z pohledu jejich rodičů. Zmíněný je i pohled intaktních dětí účastnících se tábora umožňujícího integraci. Pro naplnění stanoveného cíle byl použit kvalitativní typ výzkumu. Informace byly zjišťovány metodou dotazování, technikou strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Pro vyhodnocení rozhovorů byla užitá metoda indukce, kdy jsem se prvotně vydala do terénu, kde jsem získávala informace. Ty jsem později porovnávala s informacemi získanými od dalších osob. Výsledky práce slouží jako přehled toho, co je pro daný typ tábora specifické, na co je třeba dát si pozor jak při výběru tábora dětmi či jejich rodiči, tak při jeho organizaci. V této práci je popsáno mnoho konkrétních nedostatků, které se v průběhu táborů mohou vyskytovat, ale také mnoho výhod které tábory poskytují dětem se zrakovým postižením, jejich rodičům, ale v rámci tábora umožňujícího integraci i dětem intaktním či vedoucím na takovémto táboře. Co se týká táborů umožňujících integraci, z výzkumu vyplývá, že je v první řadě třeba zaměřit se na výběr vhodného prostředí, kde bude tábor probíhat, na komunikaci mezi vedoucím a rodiči tak, aby vzájemně získali dostatek informací potřebných pro integraci. Podmínkou je vzájemná spolupráce rodičů a vedoucích tábora a zajištění kvalitního asistenta, který bude schopný smysluplně a kvalitně vyplnit čas dítěte se zrakovým postižením, nebude-li se moci účastnit některého z táborových programů. Stejně jako u táborů umožňujících integraci, i u táborů speciálních je třeba specifická příprava týkající se hlavně výběru prostředí a přípravě programu. Vzhledem k tomu, že pořadatelé těchto typů táborů jsou z pravidla organizace zabývající se touto problematikou, odpadá zde nezbytnost osobního asistenta. Rodič cítí jistotu, že je jejich dítěti poskytována kvalitní odborná péče a děti mají možnost přijít do styku s vrstevníky se stejnými či podobnými problémy. Zároveň bývá součástí těchto táborů nácvik či

zdokonalení schopností usnadňujících život člověku s postižením, což je považováno za velkou výhodu. V kapitole 5. Diskuse, jsou porovnávány jednotlivé oblasti zkoumání, mezi které patří příprava letního dětského tábora, informovanost členů týmu, začlenění dítěte do kolektivu, táborového programu a vlastního prostředí tábora, asistence, komunikace a obavy účastníků z nové zkušenosti. Konec kapitoly 6. Závěr, je pak věnován úvahám o zlepšení současné situace v oblasti letních dětských táborů pro děti se zrakovým postižením.

Abstract

This bachelor thesis discusses summer camps and their specifics for children with visual impairment. The aim of this thesis is to provide a comparison between special summer camps and summer camps that enable integration in a relationship to children with visual impairment. To achieve this goal, I collected the advantages and disadvantages and the specifics that follows from them. This issues is discussed from the position of the organizers, the heads of the summer camps and also from the position of children with visual impairment that took part in researched summer camps, alternatively from the position of their parents. Besides this I also mentioned the view of intact children taking part in a summer camp that enables integration. To accomplish the aim of this thesis, I used a qualitative type of research. The data was discovered by the method of personal asking: the technique of an interview with open questions. To evaluate the interviews I used the induction method: Firstly, I went in the field to acquire the information. Than I compared the information with other ones that I obtained from other people. The results of this thesis serve as a summary of things that are specific for a given type of summer camp and also of things that are important to take into consideration during selecting a suitable summer either selected by parents and their children or by the organizers. This thesis describes many of concrete imperfections that can occur during the summer camps but it also describes many of the advantages that provide summer camps for children with visual impairment with their parents but it deals with this problem under the terms of a summer camp that provides the integration also with intact children or leaders. Concerning the summer camps for children with visual impairment, the research comes with a statement that firstly, it is necessary to focus on a selection of suitable area where will the summer camp take place and it is also necessary to focus on communication between the leader and the parents in order to mutually gain enough information requiered for intergration under the condition of cooperation between parents and camp leaders with each other. I tis also important to ensure a qualite assistant that will be able to good and meaningfully fill the time of a child with visual impairmentin in case of him/her not being able to participate in some of the summer camp's programme. The same situation arrives in the case of special

summer camp: it needs specific preparation considering the selection of suitable area and schedule-making. Thanks to the fact that the organizers of this type of summer camps are usually some organizations engaging in this issue, this type of summer camps do not need a personal assistant necessarily. Parents feel safe because their child is provided with quality professional care and children have an opportunity to come in contact with children of the same age that have the same or similar problems. Another big advantage of special summer camps is an rehearsal or improvement of abilities that make the life of a person with visual impairment much easier. Chapter five, the discussion, compares particular areas of the research that involve: the preparation of a summer camp, the awareness of the members from the team, integration of the child into the group, the schedule of the summer camp and natural environment of the camp, assistance, communication and the fear of the participants of some new experience. The end of chapter six, the conclusion, discusses some considerations about improvement of present situation in the field of summer camps for children with visual impairment.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 14. 8. 2015

.....

(jméno a příjmení)

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce Mgr. Ing. Renatě Švestkové, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a cenné rady při zpracování této práce.

Poděkování také patří mé rodině za podporu po celou dobu mého studia a všem respondentům za ochotu podělit se o své zkušenosti a názory.

Obsah

1.	Teoretická část	14
1.1	Zrakové postižení	14
1.1.1	Klasifikace zrakového postižení	15
1.1.2	Historie péče o osoby se zrakovým postižením	17
1.1.3	Iniciace zrakového postižení	18
1.1.4	Kombinovaná postižení	19
1.2	Kvalita života	19
1.3	Péče o osoby se zrakovým postižením	20
1.3.1	Ucelená rehabilitace	21
1.3.2	Integrace	22
1.3.3	Podmínky integrace zdravotně postižených	22
1.3.4	Koho se integrace týká	23
1.3.5	Činitele integrace	23
1.3.6	Inkluze	24
1.4	Možnosti kompenzace zrakového postižení u dětí	25
1.4.1	Rozvoj poznávacích procesů	25
1.4.2	Rozvoj sebeobsluhy	26
1.4.3	Nácvik prostorové orientace a samostatného pohybu	27
1.4.4	Zásady a zvláštnosti komunikace osob se zrakovým postižením	27
1.4.5	Zásady práce s dítětem se zrakovým postižením	28
1.4.6	Osobní asistence	28
1.4.7	Kompenzační pomůcky	29
1.5	Volný čas	30
1.5.1	Volnočasové aktivity osob se zrakovým postižením	31
1.5.2	Volný čas dětí se zrakovým postižením	32
1.6	Letní dětské tábory	33
1.6.1	Hlavní požadavky na kvalitní letní dětské tábory	34

1.6.2	Letní dětské tábory pro děti se zrakovým postižením	35
1.6.3	Příklad organizace pořádající speciální tábory pro děti s postižením	36
1.6.4	Příklad organizace pořádající integrační tábory	37
1.6.5	Příklady organizací pořádající tábory pro děti se zrakovým postižením	38
2	CÍL PRÁCE	41
2.1	Cíl práce	41
2.2	Výzkumné otázky	41
3	METODIKA VÝZKUMU	42
3.1	Použitá metodika	42
3.2	Popis zkoumaného souboru	43
4	VÝSLEDKY	45
4.1	Vyhodnocení rozhovorů z letního dětského tábora umožňujícího integraci	45
4.1.1	Vyhodnocení rozhovoru s hlavní vedoucí tábora	45
4.1.2	Vyhodnocení rozhovorů s vedoucími tábora	47
4.1.3	Vyhodnocení rozhovorů s intaktními dětmi	49
4.1.4	Vyhodnocení rozhovorů s dětmi se zrakovým postižením	51
4.1.5	Vyhodnocení rozhovorů s matkami dětí se zrakovým postižením	52
4.2	Vyhodnocení rozhovorů týkajících se speciálního tábora	54
4.2.1	Vyhodnocení rozhovoru s hlavní vedoucí	54
4.2.2	Vyhodnocení rozhovorů s vedoucími tábora	55
4.2.3	Vyhodnocení rozhovorů s dětmi se zrakovým postižením	56
4.2.4	Vyhodnocení rozhovoru s matkou dítěte se zrakovým postižením	57
5	DISKUSE	59
5.1	Specifika táborů umožňujících integraci	59
5.2	Specifika speciálních táborů	61

6	ZÁVĚR	62
7	SEZNAM LITERATURY	64
8	PŘÍLOHY	70

Seznam použitých zkratk

ARPZPD	Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí
LDT	Letní dětský tábor
MKN-10	Mezinárodní klasifikace nemocí
SPC	Speciálně pedagogické centrum
WHO	World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)

Úvod

Tématem mé bakalářské práce jsou letní tábory a jejich specifika pro děti se zrakovým postižením. Toto téma zatím není příliš zmapované, a proto si kladu za cíl, aby má práce pomohla rodičům dětí získat přehled o těchto typech táborů, o rozdílech mezi tábory speciálními a tábory umožňujícími integraci a případně, aby jim pomohla usnadnit rozhodování při výběru vhodného tábora pro své dítě. Mluvíme-li o táborech speciálních, jedná se o tábory zaměřené na děti s nějakým typem postižení, bez účasti intaktních dětí. Tyto tábory mohou být pořádány nejen pro děti s jedním typem postižení, ale také všeobecně pro děti s různými typy postižení. Mluvíme-li o táborech, kde probíhá integrace, jedná se o tábory primárně určené dětem intaktním, kdy pořadatel umožní účast dítěte s postižením.

Jak jsem již zmiňovala, problematika letních dětských táborů pro děti se zrakovým postižením není příliš zmapována i přes to, že obecně péče o osoby se zrakovým postižením je v České republice poměrně na vysoké úrovni.

V dnešní době, kdy je kladen velký důraz na integraci a směřování společnosti k inkluzi, je opravdu třeba se na tuto problematiku zaměřit. Letní dětské tábory (LDT) jsou velkou příležitostí, při které se děti mohou setkávat s vrstevníky. Je zde dostatek času pro vytvoření přátelství, ale i pro učení se samostatnosti atd. proto je více než žádoucí, aby jim byla věnována větší pozornost, a tím se docílilo kvalitnějšího přístupu k dětem se zrakovým postižením na LDT.

Nejprve jsem se zaměřila na zmapování kladů, záporů a specifíků speciálních táborů, kdy jsem prostudovala mnoho knih, letáků i internetových zdrojů, provedla jsem několik rozhovorů a zpracovala informace získané přes e-mail od účastníků některého tábora. Jednalo se o informace od pořadatelky tábora, vedoucích účastnících se tábora, dětí i dospělých se zrakovým postižením, kteří se účastnili různých speciálních táborů a od některých rodičů.

Pro zmapování kladů, záporů a specifíků táborů umožňujících integraci jsem se zúčastnila tábora, kde právě integrace probíhala. Na tomto táboře jsem měla možnost udělat rozhovor s pořadatelkou tábora, ostatními vedoucími, s intaktními dětmi a

následně s integrovaným dítětem a jeho matkou. Dále jsem pak získala informace od účastníků jiných táborů a jejich rodičů. I k zpracování tohoto tématu jsem využila literárních i internetových zdrojů. Toto téma jsem si vybrala proto, že se sama od útlého věku táborů účastním a proto mě zajímalo, jak vše s tábory spojené probíhá s ohledy na děti se zrakovým postižením.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Zrakové postižení

Světová zdravotnická organizace (WHO) vymezuje zrakové postižení z hlediska zrakové ostrosti s nejlepší možnou korekcí. Toto vymezení stanovuje za osobu se zrakovým postižením toho jedince, který má zrakovou ostrost horší než 0,3 (6/18), v tomto případě mluvíme (viz Tabulka č. 1) o střední slabozrakosti až po ztrátu zraku, zahrnující stav od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu s chybnou světelnou projekcí. (MKN-10, 2008)

Tato definice je založena na medicínském paradigmatu, které nahlíží na postižení jako na něco, co je nutno léčit. Je stanovena diagnóza, která definuje poruchu funkce a struktury orgánu. Od diagnózy se samozřejmě odvíjí stanovování prognóz a postupů v péči o člověka se zrakovým postižením. Péče o člověka s postižením podle tohoto smýšlení je zajišťována komplexní zdravotní péčí. V tomto paradigmatu však chybí pojetí člověka s postižením v kontextu s jeho přirozeným prostředím. Tuto rovinu zahrnuje následující definice, která uvádí, že: *„Zrakově postiženou osobou rozumíme jedince, který má i po optimální korekci potíže při čtení, psaní, získávání informací, v pracovním procesu a v dalších oblastech. Jedná se tedy o potíže, které celkově ovlivňují život zrakově postiženého člověka.“* (Vitásková, Ludíková, Souralová, 2003, s. 35)

Lze tedy říci, že sociální pohled na člověka s postižením se zabývá změnami v životním a sociálním prostředí zdravotně postiženého. Tyto změny vytvářejí omezení při účasti v běžném životě a mají za následek vznik problémů u občana s disabilitou, proto je potřeba sociální intervence, ta obvykle zahrnuje základní i odborné sociální poradenství, terénní sociální práci a pomoc občanům při zajišťování základních životních potřeb. (Švestková, Hoskovcová, 2010)

1.1.1 Klasifikace zrakového postižení

Vokurka a Hugo uvádí (2008, s. 502), že zrak je: „*Jedním ze základních smyslů umožňující vnímat a vyhodnocovat světelné podněty, a získávat tak informace o objektech okolního světa*“.

Prostřednictvím zrakového ústrojí získává člověk přibližně 80% všech smyslových informací. Světelné paprsky prochází všemi vrstvami sítnice, podráždí tyčinky a čípky a jsou zrakovými dráhami přiváděny do mozkových center pro vidění. Tento proces nám umožňuje vnímat světlo, barvy, velikost, tvar a vzdálenost předmětů. (Machová, 2002)

Pro správnou činnost zrakového aparátu je nutná komplexnost zrakové činnosti, pokud dojde k narušení některé ze složek zrakové činnosti, dochází ke zrakovému postižení. Zrakové postižení lze posuzovat podle různých kritérií. Pro komplexní a individuální přístup k osobám se zrakovým postižením je nutné zaměřit se na více hodnotících přístupů. Jednou z oblastí posuzování jsou konkrétní postižené zrakové funkce, mezi které patří snížení zrakové ostrosti, omezení zorného pole, poruchy barvocitu, poruchy akomodace, poruchy zrakové adaptace, poruchy okohybné aktivity a poruchy hlubokého vidění. (Slowík, 2007)

Další hodnotící kritéria pak uvádějí Hamadová, Květoňová a Nováková (2007). Za nejčastěji prezentovaná kritéria uvádějí klasifikaci podle stupně zrakové ostrosti, kam patří osoby slabozraké, osoby se zbytky zraku a nevidomé osoby. Dalším kritériem je doba vzniku, kdy rozlišujeme zrakové vady na vrozené či získané. Mezi poslední typ patří hodnocení dle příčiny vzniku, která může být orgánová či funkční.

Důležité je také bezpochyby posouzení z hlediska délky trvání, kdy může být postižení akutní, chronické či recidivující.

Klasifikace zrakového postižení podle WHO

Tabulka č. 1

Kategorie 1	Střední slabozrakost zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/18 (0,30)- minimum rovné nebo lepší než 6/60 (0,10); 3/10 - 1/10, kategorie zrakového postižení 1
Kategorie 2	Silná slabozrakost Zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/60 (0,10) - minimum rovné nebo lepší než 3/60 (0,05); 1/10 - 10/20, kategorie zrakového postižení 2
Kategorie 3	Těžce slabý zrak a) zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 3/60 (0,05) - minimum rovné nebo lepší než 1/60 (0,02); 1/20 - 1/50, kategorie zrakového postižení 3 b) koncentrické zúžení zorného pole obou očí pod 20 stupňů nebo jediného funkčně zdatného oka pod 45 stupňů
Kategorie 4	Praktická nevidomost Zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí 1/60 (0,02), 1/50 až světlocit nebo omezení zorného pole do 5 stupňů kolem centrální fixace, i když centrální ostrost není postižena, kategorie zrakového postižení 4
Kategorie 5	Úplná nevidomost Ztráta zraku zahrnující stavy od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu s chybnou světelnou projekcí, kategorie zrakového postižení 5

Zdroj: (MKN-10, 2008)

Na základě výše uvedených teoretických zdrojů lze říci, že v současné době je tendence odborníků zaměřit se na postižení i z hlediska vlivu na osobnost člověka v jeho přirozeném prostředí a na individuální schopnosti konkrétního jedince.

Prázdna (2009, s. 14) uvádí funkčně zaměřenou klasifikaci zrakového postižení dle Ley Hyvärinen (in Walthes, 2003, s. 52-53). *“Tato funkční klasifikace zrakového postižení je zaměřena na aktivity jedince se zrakovým postižením. Diagnostikovány jsou například následující oblasti: komunikace, orientace, pohyb. Hodnotí se různé denní aktivity (např. čtení, psaní, šití apod.). V tomto kontextu jsou rozlišovány dva základní typy technik, kterými jsou činnosti vykonávány. Jde o postupy, tj. techniky, nevizuální (postupy bez zrakové kontroly), postupy s částečným zapojením zraku (ve spojení se specifickými podmínkami osvětlení, kontrast apod.) a techniky plně zapojující zrakovou percepci.“*

1.1.2 Historie péče o osoby se zrakovým postižením

První skupinou zrakově postižených, na které se díky její specifčnosti začal upínat zájem nejširší společnosti, byla skupina nevidomých. První organizací, zabývající se touto problematikou, o jejímž vzniku máme písemné zmínky, byla organizace nevidomých hudebníků založená kolem roku 206 př. n. l. v Pekingu. (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007)

V Evropě nastal začátek poskytování péče lidem se zrakovým postižením s rozšiřováním křesťanství. V rámci rozšiřování křesťanské morálky byli nevidomí umístováni do azylů, ve kterých jim byla poskytována základní péče. Následkem křížáckých válek vzrostl počet osleplých vojáků, a proto Ludvík IX. založil hospital pro osleplé křížáky. Zmíněné ústavy však měly pouze zaopatřovací charakter. (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007)

V období renesance začal stoupat počet svépomocných spolků zrakově postižených. Díky tomu, že nevidomé osoby se mohly sdružovat a tím se vzájemně

podporovat, nacházíme v tomto období mnohem více zmínek o výborných nevidomých hudebnících, vynálezcích a řemeslnících. (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007)

První, kdo přišel s myšlenkou učit číst nevidomé, byl španělský učenec Francesco Lucas, který kolem roku 1560 navrhl vyřezávat písmena do dřeva. S podobným nápadem přišel později i italský učenec Rampazeto. Další z významných učenců, který přispěl k rozvoji písma pro nevidomé, byl Francesco Lana Terzi, který navrhl psát písmena ve formě bodů do tří řad a třech sloupců. Tuto jeho myšlenku později převzal Charles Barbier i Luis Braille. (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007)

Od výše vyjmenovaných nápadů již nebylo daleko k tomu, aby se ve společnosti začaly realizovat myšlenky vzdělávání nevidomých. O založení prvního výchovně - vzdělávacího ústavu byl požádán Valentin Haüy. Jednalo se o ústav pro nevidomé hochy v Paříži. Haüy tento ústav založil roku 1784 pro 12 nevidomých za účelem výchovy a vzdělávání. (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007)

1.1.3 Iniciační zrakového postižení

Kuchynka a kol. (2007) uvádí, že ve světě je podle aktuálních odhadů WHO 37 milionů slepých a 124 milionů slabozrakých osob. V těchto údajích nejsou zahrnuti lidé se zrakovým postižením způsobeným refrakčními vadami. Míra zrakového postižení souvisí s věkem, přibližně 82% nevidomých osob je starších 50 let. V kategorii nevidomých připadá 65% na ženy. Podle odhadů Světové zdravotnické organizace se počet osob se zrakovým postižením do roku 2020 zdvojnásobí. Kuchynka a kol. (2007, s. 2) dále uvádí: „*Tento negativní vývoj vedoucí k předpokládaným 76 milionům slepých osob v roce 2020 lze zvrátit pouze podstatnými změnami v míře poskytování zdravotní péče a zlepšením socioekonomického vývoje.*“

„*Celosvětově patří mezi hlavní příčiny slepoty katarakta (47,8%), glaukom (12,3%), věkem podmíněná makulární degenerace (8,7%), opacity rohovky jako následek různých onemocnění (5,1 %), diabetická retinopatie (4,8%), různá onemocnění u dětí (3,9%), trachom (3,6%), říční slepota (0,8%) a další oční postižení (13,0%), která*

jsou spojena s genetickým vývojem, degenerativními procesy, traumaty a jinými příčinami.“ (Kuchynka a kol., 2007, s. 2)

Aktuálně neexistují věrohodné statistické údaje o počtech lidí s těžkým zrakovým postižením v České republice. Řehořová (in Rozsival, 2007) uvádí přibližné počty osob s těžkým zrakovým postižením v ČR pohybující se mezi 60 – 100 000, z toho 7 – 12 000 představují osoby nevidomé. Asi 35 - 40% je nezletilých a v produktivním věku, 60 - 65% všech těžce zrakově postižených jsou lidé nad 60 let.

1.1.4 Kombinovaná postižení

Zrakové postižení se často vyskytuje v kombinaci s jinými typy postižení. Tato kombinovaná postižení mohou být vrozená či získaná, různého druhu i stupně. Nejčastěji se zrakové postižení vyskytuje v kombinaci s mentální retardací, specifickými poruchami učení a lehkou mozkovou dysfunkcí. Dále pak s tělesným postižením, komunikačními potížemi či vadou sluchu. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007)

Kombinaci zrakového a sluchového postižení, tedy lidem hluchoslepím, je věnována největší pozornost, i přes to, že tato kombinace není zdaleka nejčastější. S postupujícím věkem se pak vyskytují další chronická či vnitřní onemocnění. (Hamadová, Květoňová, Nováková, 2007)

1.2 Kvalita života

Kvalita života je pojem vyjadřující sociální, zdravotní, ekonomické a environmentální podmínky působící na člověka ve svých vzájemných interakcích. Z psychologického hlediska má kvalita života kognitivní a emocionální dimenzi. Kognitivní dimenze je pojímána jako hodnocení vlastního života racionálně, naproti tomu emocionální rozměr je vnímán jako celkové emoční naladění. Z hlediska sociologického je kvalita života posuzována na základě společenského statusu, majetku,

vzdělání, rodinného stavu atd. Termín kvalita života je užíván i v medicíně, a to ve smyslu úrovně kvality života pacientů trpících různým onemocněním či dopad konkrétní terapie na kvalitu jejich života. (Payne, 2005)

V současné době se ve všech oborech odborníci shodují na hodnocení kvality života ze subjektivního hlediska daného člověka, což znamená, že se kvalita života jedince odvíjí od jeho individuálních hodnot, potřeb, vlastností atd. Naopak objektivní vnímání kvality života je dáno zdravím, sociálním statusem, sociálními podmínkami a materiálním zabezpečením. Jesenský (2000) rozlišuje činitele ovlivňující kvalitu života na vnitřní a vnější. Mezi vnitřní činitele obecně patří vše, co působí na osobnost člověka s postižením a na utváření a rozvoj jeho osobnosti. Do vnějších činitelů počítá Jesenský vše okolní z oblasti přírodně ekologické, společensko kulturní, výchovně vzdělávací, materiálně technické, pracovní a ekonomické.

Jako cíl takového posuzování kvality života osob s postižením pak uvádí: *„Odhalování celkového vlivu handicapu a jeho složek na život handicapovaného člověka. Ve vymezení cílů a úkolů zaměřených na pozitivní změny kvality života. V odhalování vlivu diagnostických, terapeutických, rehabilitačních, pedagogických, pracovních a sociálních zásahů na handicapovaného a jeho život. V možnosti hodnocení efektivity uplatněných intervencí.“* (Jesenský, 2000, s. 82) Samostatnou částí je pak trávení volného času, které blíže popisují v kapitole 1.5 Volný čas.

1.3 Péče o osoby se zrakovým postižením

Základním principem péče o osoby se zrakovým postižením je systém ucelené rehabilitace. Součástí této péče je i integrace, která lidem se zrakovým postižením zajišťuje kontakt s vrstevníky, navazování přátelských vztahů, ale i kvalitnější vzdělání či zaměstnání. Dále do této péče řadíme inkluzi, jakožto vyšší stupeň integrace, ke kterému současná společnost směřuje. Tyto pojmy jsou současně prostředky k docílení vysoké úrovně kvality života lidí s postižením, podrobněji je popisují v následujících kapitolách.

1.3.1 Ucelená rehabilitace

Jedná se o interdisciplinární obor zabývající se rehabilitací lidí s postižením z hlediska zdravotnického, sociálně právního, pedagogicko-psychologického a pracovního. Obecně mluvíme o pojmu rehabilitace v souvislosti s původně zdravými lidmi, u kterých v důsledku úrazu či onemocnění došlo k omezení či znemožnění výkonu jejich každodenních činností. V rámci ucelené rehabilitace sem řadíme i jedince, kteří se s postižením narodili nebo s ním žijí od útlého věku.

„Ucelenost v rehabilitaci znamená především včasnost, návaznost jednotlivých složek rehabilitace na sebe a také komplexnost.“ (Jankovský, 2005, s. 7)

Mezi složky uceleného systému rehabilitace patří léčebné prostředky rehabilitace, kam řadíme fyzikální terapii, jako jsou masáže, elektroléčba, magnetoterapie atd. Dále sem patří léčebná tělesná výchova, ergoterapie, různé druhy animoterapie, arteterapie, muzikoterapie, psychoterapie a další specifické terapie a samozřejmě i další postupy související s léčebnými prostředky, například farmakoterapie či chirurgické zákroky. Další složkou ucelené rehabilitace jsou sociální prostředky, kterými jsou myšleny například sociální služby, dávky sociální pomoci, chráněné či podporované bydlení, invalidní důchod a finanční příspěvky podle stupně postižení. Tyto prostředky mají za cíl, aby člověk přijal své postižení a v nevyšší možné míře se integroval do společnosti. Nepostradatelnou složkou ucelené rehabilitace jsou také pedagogické prostředky uplatňované formou speciální pedagogiky a psychoterapie. Poslední ze čtyř základních složek ucelené rehabilitace jsou prostředky pracovní rehabilitace, kam spadá snaha o uplatnění klienta v pracovní činnosti obnovením pracovního potenciálu a pomocí pracovní integrace. (Jankovský, 2005)

V souvislosti s problematikou dítěte s postižením je nutné také vysvětlit pojmy integrace a inkluze.

Integrací obecně podle Jesenského (1998) rozumíme spojování částí v celek. V rámci různých vztahů dochází při integraci k problémům soužití minorit a majorit. Toto soužití je spojeno s procesy informace, komunikace, adaptace a kooperace.

Je to sjednocování postojů, hodnot chování a směřování aktivit různého druhu. Ovlivňuje jak interpersonální a skupinové vztahy, tak identitu jednotlivců a skupin. „*Integrace je vrcholnou fází procesu socializace.*“ (Novosad, 1998, s. 33)

1.3.2 Integrace

Mezi výhody integrace patří nesporně příprava na život v běžném prostředí, to klade na lidi s postižením vyšší nároky a těm je v důsledku toho zajištěno kvalitnější vzdělání. Další výhodou je navazování přátelství s vrstevníky, kdy mají děti s postižením příležitost učit se od intaktních vrstevníků a naopak intaktní děti se při této příležitosti přirozeně učí vnímat a přijímat rozdíly. Správná integrace by nebyla možná bez týmové práce, kam je mimo jiných zapojen i asistent pedagoga či osobní asistent a bez většího zapojení rodičů, i toto je považováno za výhodu, protože dítěti je tímto zajištěn individuální přístup. (Slowík, 2007, s. 31)

Sociální integrace je proces rovnoprávného začleňování člověka do společnosti, je tedy něčím naprosto přirozeným a týká se každého člena společnosti; komplikace však nastávají ve specifických případech některých osob nebo minoritních skupin, které se od většinové populace výrazně odlišují a nejsou schopny dosahovat přirozeným způsobem vysoké míry socializace. Potom je nezbytné jejich integraci aktivně podporovat a vytvářet pro ni vhodné podmínky. (Slowík, 2007, s. 31)

1.3.3 Podmínky integrace zdravotně postižených

Mezi základní podmínky pro integraci dětí s postižením patří speciálně pedagogická informovanost o potřebách zdravotně postižených dětí a projevech jejich postižení. Nezbytné je samozřejmě komplexní působení těch, kteří mají znalosti alternativních forem a metod práce v dané oblasti a zkušenosti s výchovou zdravotně postižených dětí. (Janečková, 1998)

Další důležitou podmínkou je připravenost všech, kterých se bude integrace týkat, to znamená samotného dítěte s postižením a jeho rodiny, všech pracovníků a dětí v zařízení, ale i rodičů intaktních dětí. Integrace by rovněž nemohla správně probíhat bez přípravy materiálního vybavení zařízení a dalších úprav jako je bezbariérový přístup atd.

1.3.4 Koho se integrace týká

Integrace není pouze jednostrannou záležitostí, přizpůsobuje se jak člověk s postižením, tak i společnost, do které je začleňován. Integrace se týká samotného zrakově postiženého, jeho rodiny, školských i jiných zařízení, kde bude integrace probíhat, ale také spolužáků či spoluúčastníků dané akce, rodičů intaktních dětí a popřípadě poradenského zařízení, které při integraci podává pomocnou ruku. (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007, s. 79)

1.3.5 Činitele integrace

Novosad (1998) stanovuje subjektivní a objektivní činitele života s postižením, od kterých se samozřejmě odvíjejí i činitele integrace. Mezi subjektivní činitele patří zdravotní stav a s ním spojená omezení. Dalšími činiteli jsou osobnostní rysy, charakterové vlastnosti, volní a motivační rysy osobnosti, od kterých se odvíjí schopnost zvládnout nepříznivou životní situaci. Jesenský uvádí problémy, které vznikají při integraci z hlediska osobnosti. Uvádí, že reakcí na stav způsobený poškozením zraku mohou být agresivita nebo deprese, které se nejvíce promítají do utváření osobnosti a socializace. Obě uvedené okolnosti se pak projevují ve schopnosti akceptovat vadu zraku, asertivitě, identitě a integraci osobnosti zrakově postiženého. Snížené schopnosti v těchto oblastech představují obtíže v komunikaci, v kooperaci i v koadaptaci. Socializace zrakově postižených je podmiňována i hodnotovými postoji a mírou aspirace zrakově postižených. Snížená výkonnost vyvolaná vadou zraku může

vést k přeceňování schopností intaktních, a následně k úniku před kontaktem s prostředím vidících. To může vést až k nepřátelství a separaci, k omezení procesu integrace a k jeho ukončení na nižších stupních integrační škály. (Novosad, 1998)

Integrace je také ovlivněna vnějšími vlivy na nichž je jedinec závislý, a to rodinou či osobním zázemím. V enkulturaci zrakově postižených podle Jesenského (1998) vystupuje jako specifický problém ztížený kontakt s předmětným světem, pro který je vývojově charakteristická dominance jeho poznávání vizuální cestou. (Jesenský, 1998)

Mezi objektivní činitele řadíme společenské postoje k populaci s postižením, vlastní životní prostor a v něm existující technické, dopravní, komunikační či architektonické bariéry a vztah státu k lidem se znevýhodněním, který dále ovlivňuje úroveň sociálních služeb, politiku zaměstnanosti a vzdělávací politiku. Jesenský uvádí některé problémy ve vzdělávání zrakově postižených, kdy vystupují do popředí specifika procesu učení, jako jsou výrazně modifikované úkoly, ale hlavně metody, techniky, postupy a formy vzdělávání zrakově postižených. (Jesenský, 1998)

Při integraci dětí na běžný letní tábor je většinou podmínkou osobní asistent. Ten dítěti se zrakovým postižením pomůže ve všech oblastech, v kterých by mohl nastat problém. Od prvního podrobného popisu prostředí, kde se tábor bude konat, po zapojení do kolektivu intaktních dětí, vymyšlení náhradního programu v případě nutnosti atd.

1.3.6 Inkluze

Inkluze se považuje za vyšší stupeň integrace. Je definována jako: „*Nikdy nekončící proces, ve kterém se lidé s postižením mohou v plné míře zúčastňovat všech aktivit stejně jako lidé bez postižení.*“ (Slowik, 2007, s. 32)

Zatímco integrace je zaměřena na potřeby jedince s postižením, kterému je proto upravováno prostředí, vytvářen speciálně vzdělávací program a zprostředkovávána speciální intervence, inkluze je zaměřena na potřeby všech, kterých se týká. Je to snaha o změnu v celkovém smýšlení společnosti o lidech s postižením. (Uzlová, 2010)

1.4 Možnosti kompenzace zrakového postižení u dětí

Důležitou kompenzační metodou u dětí se zrakovým postižením je nácvik kompenzačních smyslů, jako je sluch, hmat, čich a chuť. Dále pak rozvoj sebeobslouhy, nácvik prostorové orientace a samostatného pohybu. Na to jaké úrovně dítě v těchto oblastech dosáhne, má samozřejmě největší vliv rodina. Úkolem rodiny je připravit dítě na život, tak aby se v něm dokázalo pohybovat, prosadit a komunikovat s okolím. Pro okolí dítěte se zrakovým postižením je důležité znát zásady a zvláštnosti komunikace osob se zrakovým postižením a zásady práce s dítětem se zrakovým postižením. Dalšími možnostmi kompenzace zraku zmíněné v této kapitole jsou kompenzační pomůcky a osobní asistent.

1.4.1 Rozvoj poznávacích procesů

Výcvik smyslů je u zrakově postiženého dítěte hlavním úkolem speciálně pedagogického působení. Pokud je to možné, je vždy základem využití zbytkového vidění. Rychlost a správnost zrakového vnímání závisí u částečně vidících a slabozrakých především na zrakové ostrosti, dále pak na stavu zorného pole a schopnosti barvocitu. Rychlost zrakového vnímání se mění působením mnoha faktorů - velikostí a složitostí objektů, stavem osvětlením, únavou atd. (Pipeková, 2006, s. 239)

Při rozvoji zrakového vnímání je nejdůležitější vytvořit co nejvhodnější prostředí, které se odvíjí od potřeb konkrétního dítěte, respektive bude sloužit pro lepší využití zraku. Mezi důležité podmínky patří osvětlení, tedy intenzita, druh, směr a umístění osvětlovacího tělesa. Dalším způsobem, jak dosáhnout lepších podmínek pro vidění dítěte, je zvětšit kontrast mezi předmětem a pozadím a omezit počet předmětů v zorném poli. Nezbytné bývá také zvětšení obrazu malého předmětu například přiblížením, zvětšením samotného předmětu či zvětšením obrazu předmětu optickými pomůckami. Na co se občas zapomíná, je, že zrakově postižené dítě potřebuje více času, aby

předměty rozpoznalo a pak s nimi začalo manipulovat, snižená je také samozřejmě přesnost některých činností. (Keblová, 2001, s. 51-52)

Dalším smyslem, který je třeba u zrakově postižených cvičit, je sluch. Je totiž mýtem, že u lidí se zrakovým postižením se sluch vyvíjí lépe. Sluch je důležitým kompenzačním způsobem získávání informací převážně v procesu zprostředkovaného poznávání, prostorové a sociální orientace. (Pipeková, 2006)

Bezprostřední poznání okolního světa zajišťuje nevidomým hmat. Hmatové vnímání probíhá od částí k celku, větší předměty tedy nelze vnímat jako celek. Pro hmatové vnímání je důležitý trénink koncentrace pozornosti, paměti a myšlení, také pak vnímání dvourozměrných zobrazení trojrozměrných předmětů či instrumentální hmat, kdy je hmat zprostředkovaný pomocí nějakého předmětu, jako je například bílá hůl. (Pipeková, 2006)

1.4.2 Rozvoj sebeobsluhy

Obecně se jedná o rozvoj znalostí a dovedností pro zvládnutí situací běžného dne a života. Tyto dovednosti se intaktní děti učí převážně nápodobou od dospělých, je tedy zřejmé, že u dětí se zrakovým postižením je nutné zvolit metody, které nebudou založeny na zrakovém vnímání. Finková, Ludíková a Růžičková (2007, s. 95) poukazují na to, že: *„Pokud budou metody adekvátní vývoji dětské osobnosti a zároveň bude adekvátní výchovný styl a přístup rodičů, nemusí se zrakově postižené dítě v této oblasti v žádném případě opožďovat za svými intaktními vrstevníky.“*

1.4.3 Návuk prostorové orientace a samostatného pohybu

Při návku prostorové orientace je nutno dodržovat určité zásady, které stanovuje například Finková, Ludíková a Růžičková (2007, s. 116): „*Zásada cílevědomého, účelného a nenápadného prolínání výchovy všemi činnostmi zrakově postiženého, zásada bdělé pozornosti, zásada kompenzační funkce ostatních smyslů, zásada postupného zvyšování náročnosti, zásada samostatnosti a zvyšování mobility, zásada bezpečnosti pohybu a zásada individuálního přístupu.*“

1.4.4 Zásady a zvláštnosti komunikace osob se zrakovým postižením

Je zřejmé, že zrakový deficit zásadně ovlivňuje běžný život člověka a některé složky jeho běžného života výrazně limituje. Mezi tyto limitované složky patří i komunikace. U lidí se zrakovým postižením dochází k informačnímu deficitu, kdy jsou odkázáni na využívání ostatních smyslů, a tím dochází ke kompenzaci. Úplná kompenzace však není možná, a proto je důležité při komunikaci se zrakově postiženým člověkem dodržovat určitá pravidla. (Stejskalová, 2012)

První zásadou uplatňovanou před započítím konverzace s osobou se zrakovým postižením je oslovení. Oslovení musí vždy předcházet fyzickému kontaktu. Je vhodné na sebe upozornit oslovením či pozdravem již z větší vzdálenosti, je-li to možné. V opačném případě může dojít k úleku ze strany člověka se zrakovým postižením. Stejně tak je nutné hlásit každý odchod během konverzace. (Winer, 2009)

Bezprostředně po oslovení by mělo následovat představení, protože za určitých podmínek nemusí zrakově postižený poznat ani velmi blízkou osobu.

Je třeba mluvit na osobu se zrakovým postižením přímo, i přes to, že nás nevidí. Naopak není třeba se vyhýbat pojmům jako: „prohlédni si“ či „podívej se“ a nahrazovat je pojmy „představ si“ nebo „ohmatej si“. Nahrazování těchto pojmů je nepřírozené a pouze upozorňuje na zrakové postižení. (Winer, 2009)

1.4.5 Zásady práce s dítětem se zrakovým postižením

Při práci s člověkem se zrakovým postižením musíme brát v úvahu, že vnímání hmatem je o mnoho pomalejší než vnímání zrakem, řešením však není provádět činnosti za daného člověka, naopak tímto počínáním můžeme vyvolat pocit neschopnosti a v konečném důsledku prohloubit jeho závislost na okolí. (Winer, 2009)

Nevhodné je také nadměrné povzbuzování, rady, fyzická manipulace s osobou bez předešlého slovního upozornění nebo přemísťování věcí, které daný člověk používá.

Vhodné a žádoucí je popsat každý nový prostor a poskytnout zpětnou vazbu, co se týká vzhledu. (Winer, 2009)

1.4.6 Osobní asistence

Specifickou formou pomoci je osobní asistence. Osobní asistence je komplex služeb, které mají za cíl pomoc při úkonech, které by konkrétní člověk za běžných podmínek, tedy kdyby mohl, vykonával sám.

V zákoně č. 108/2006 Sb. §39 je osobní asistence popsána jako: „*Osobní asistence je terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba se poskytuje bez časového omezení, v přirozeném sociálním prostředí osob a při činnostech, které osoba potřebuje.*“ (Sociální zabezpečení, 2015, s. 123)

Dá se říci, že osobním asistentem se může stát téměř kdokoli, kdo bude odpovídat nárokům konkrétního klienta a svého zaměstnavatele. Zákon 108/2006 Sb. stanovuje za podmínku pro výkon asistenta minimálně střední vzdělání (maturita není nutná) a kurz osobního asistenta akreditovaný MPSV. Často se asistenty stávají příslušníci rodiny klienta, přítel, známí či soused. Asistentem se může stát i žena v domácnosti, důchodce, student či čerstvý absolvent školy. (Uzlová, 2010)

Do základních činností, které provádí osobní asistent dle vyhlášky 505/2006 Sb. spadá pomoc při běžné péči o vlastní osobu, což zahrnuje například pomoc při jídle a pití či oblékání a svlékání. Mezi další činnosti osobního asistenta patří pomoc při osobní hygieně, zajišťování stravy a pomoc při přípravě jídla a pití, pomoc při zajišťování chodu domácnosti a zajištění výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti. Osobní asistent také zprostředkovává kontakt se společenským prostředím a pomáhá při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

1.4.7 Kompenzační pomůcky

„Kompenzační pomůckou pro těžce zrakově postižené se rozumí nástroj, přístroj nebo zařízení, speciálně vyrobené nebo speciálně upravené tak, aby svými vlastnostmi a možnostmi použití alespoň částečně kompenzovalo nedostatečnost způsobenou těžkým zrakovým postižením.“ (Bubeníčková, Karásek, Pavlíček, s. 9)

Slouží k usnadnění integrace osob se zrakovým postižením, jejich přípravy na budoucí povolání, k usnadnění jeho výkonu, komunikace, styku s ostatními lidmi a v dalších oblastech kulturního společenského i soukromého života. (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007)

Škála kompenzačních pomůcek je velmi široká, patří mezi ně pomůcky optické, kam řadíme různé druhy lup, monokulárů, stojanů, osvětlení a filtrových brýlí. Další skupinou jsou optoelektronické pomůcky, mezi které patří elektronické lupy. Třetí skupinou jsou pak pomůcky výpočetní techniky, jejichž součástí jsou různé počítačové programy, jako je hlasový syntezátor, odečítače obrazovky, softwarové lupy, Braillovský řádek, tiskárna reliéfních obrázků, digitální čtecí zařízení a notebooky. Čtvrtou skupinou jsou mobilní telefony a to hlavně s funkcí ozvučení, ale v současné době chytrých telefonů i s mnoha aplikacemi usnadňujícími každodenní život člověka se zrakovým postižením. Například aplikace TapTapSee dokáže pomocí fotografie předmětu podrobně a rychle rozpoznat o jaký předmět se jedná. Do další skupiny řadíme digitální záznamníky. Mezi pomůcky usnadňující mobilitu patří orientační,

signalizační a opěrné hole, orientační majáčky, navigační jednotky, ultrazvukové vyhledávače překážek a vodící pes. Další skupinou jsou pomůcky pro zápis Braillova písma, mezi které patří psací stroje pro nevidomé, tabulka pro zápis Braillova písma, dymokleště a doplňky k výuce Braillova písma. Mezi další pomůcky patří hodinky s hmatovým či zvukovým výstupem, pomůcky denní potřeby a pomůcky pro domácnost, indikátory hladiny, světla a barev, speciální školní pomůcky a speciální hračky, hry, pomůcky pro volný čas a sport. (Bubeníčková, Karásek, Pavlíček, 2012)

Využití jednotlivých výše zmíněných pomůcek na letních dětských táborech záleží na individuálních potřebách a zvyklostech dítěte se zrakovým postižením dále pak na finančních a prostorových možnostech tábora.

Zvlášť specifickou oblastí pomůcek ve vztahu k letním dětským táborem pro děti se zrakovým postižením a obecně pro dětský kolektiv, jsou pomůcky pro volný čas, sport, hry a speciální hračky. Mezi tento druh pomůcek patří speciálně upravené stolní a karetní hry, hlavolamy a hmatolamy, ale i hmatové knihy či tandemové kolo. (Bubeníčková, Karásek, Pavlíček, 2012)

1.5 Volný čas

Volný čas je významnou součástí života každého člověka. Je to čas, který můžeme trávit libovolně, a je to čas, kdy máme mimo jiné prostor pro vlastní seberealizaci, jak uvádí níže zmíněná definice.

Průcha a kolektiv (2003, s. 274) definuje volný čas jako: „*Čas, se kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby včetně spánku.*“

Dále do volného času Hájek, Hofbauer a Pávková, zahrnují i obecné funkce volného času: „*Volný čas je dobou, kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebe vytvářející.*“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 10)

Způsob trávení volného času může ovlivňovat mnoho faktorů, mezi které patří: pohlaví, věk, zdravotní stav, rodinný stav, povolání, vzdělání, bydliště, materiální zajištění jedince, roční období, hodnotová orientace člověka, rodinné klima a celková úroveň kultury člověka a společnosti. (Veselá, 2006)

Volný čas dětí se od volného času dospělých liší ve čtyřech základních oblastech. V první řadě je to rozsahem. Děti mají většinou více volného času než dospělí, problémem je, že ho většinou samy neumějí vhodně vyplnit. Další rozdíl spočívá v obsahu trávení volného času. Náplň volného času dětí je většinou rozmanitější a odpovídá věkovým zvláštnostem. Třetí rozdílnou oblastí je míra samostatnosti a závislosti, ta závisí na věku dítěte na jeho fyzické a psychické vyspělosti a na rodinném prostředí. Poslední odlišností je nezbytnost pedagogického ovlivňování dětí ve volném čase. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011)

1.5.1 Volnočasové aktivity osob se zrakovým postižením

Lidé s postižením se při aktivitách volného času setkávají s nejrůznějšími překážkami. Každodenní úsilí zajistit si základní životní potřeby jim kompenzují právě volnočasové aktivity. Mnoho lidí s postižením je nezaměstnáno a mají tedy dost volného času, který je třeba smysluplně využívat. (Votava, 2003)

Může se jednat o aktivity běžné, tedy aktivity pro intaktní společnost, do kterých se člověk se zrakovým postižením zapojuje. Speciální volnočasové aktivity pro osoby se zrakovým postižením zpravidla pořádají krajské tyflokabinety a tyflocentra, která jsou projektem Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých. Poskytují také informace o konání těchto aktivit či jednorázových akcí a zajišťují doprovod na tyto akce.

Dále se pak jedná o aktivity speciálně pořádané a uzpůsobené osobám se zrakovým postižením, mezi které patří například rekvalifikační kurzy, besedy, přednášky, semináře, četba zvukových knih, setkávání osob se zrakovým postižením, výlety, rekreační pobyty, výtvarné či rukodělné činnosti, společenské hry, kvízy a sportovní aktivity. Mezi sportovní aktivity často využívané osobami se zrakovým postižením patří

například showdown, simulovaná střelba, plavání, kuželky, jízda na tandemovém kole, cvičení, lezení atd. (www.tyflonet.cz)

Zdravotní postižení je náročnou životní situací, kdy se volný čas může stát časem nudy a deprese, ale také časem, kdy se bude rozvíjet osobnost člověka, měnit jeho hodnoty a náhled na život.

1.5.2 Volný čas dětí se zrakovým postižením

U dětí se zrakovým postižením je největším problémem jejich omezení v oblasti orientace v prostoru. U některých typů zrakových vad hrozí také riziko progresu (vývoje) či zhoršení v důsledku nevhodného pohybu nebo například neopatrným úderem do hlavy. Z toho vyplývá, že tyto děti mohou být v trávení volného času určitým způsobem omezeny. Podrobný výčet aktivit pro osoby se zrakovým postižením jsem již uvedla v podkapitole 1.5.1. Tradičními aktivitami dětí se zrakovým postižením jsou zájmové kroužky, které bývají organizovány v rámci školy pro děti se zrakovým postižením. Patří sem například keramika, vaření, jízda na koni, turistický, počítačový nebo literární kroužek. Mezi další oblíbené činnosti patří hudební nauka, sborový a sólový zpěv, hra na hudební nástroj či jazykové kurzy. Mohou se však věnovat i sportovním aktivitám, které jsou poněkud náročnější na organizaci. Musí být uzpůsobeny potřebám osob se zrakovým postižením a některé jsou pro tyto osoby speciálně navrženy. Konkrétně se jedná o atletiku, plavání, lyžování, lezeckou stěnu a ze sportů speciálně navržených sem patří jízda na dvojkole, goalball či showdown. (www.sancedetem.cz)

1.6 Letní dětské tábory

Dětské tábory jsou podle právního řádu ČR jedním z typů tzv. "zotavovacích akcí". Zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, účinný od 1. 1. 2001 v platném znění, definuje zotavovací akce jako: „*Organizovaný společný pobyt třiceti a více dětí do 15 let po dobu delší pěti dnů, jehož účelem je posílit zdraví dětí, zvýšit jejich tělesnou zdatnost, popřípadě i získat specifické znalosti nebo dovednosti.*“ (www.portal.gov.cz)

Dalším dokumentem vztahujícím se k letním dětským táborům (dále jen LDT) je pak vyhláška č. 106/2001, Ministerstva zdravotnictví, o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti v platném znění.

Například podle stanov České tábornické unie je tábornictví zájmové hnutí orientující se na život v přírodě, poznávání přírody, její aktivní ochranu a s tím spojené tábornické dovednosti a sportovní vyžití v přírodě. Má za cíl rozvíjet pozitivní vlastnosti člověka. (www.tabornici.cz)

Nabídka táborů je široká, lze si vybrat podle různých hledisek: podle místa konání, ceny, podle zaměření, délky konání a typu tábora.

Pro účely této práce můžeme letní dětské tábory dělit na:

- Příměstské.
- Pobytové,
  - v podsadových stanech¹,
  - v chatkách,
  - v budově.
- Putovní.

„Příměstský tábor je souborem jednodenních aktivit s návratem dítěte na noc do svého domova. Trvá obvykle týden a práce se skupinou, vývoj aktivit, her a ceremonií

---

¹ Podsadový stan je vynálezem českých skautů z roku 1913. Je tvořen dřevěnou konstrukcí – podsadou, na které je připevněna konstrukce pro upevnění plachty, která vše zakrývá.

může být podobný pobytovým táborům.“ (www.projektvahy.cz) Špiříková a Kačer (2007) poukazují na jeho využívání pracujícími rodiči v době, kterou musí trávit v práci. Pobytové tábory již byly popsány na začátku této kapitoly a to podle právního řádu ČR. Tábory putovní jsou specifické tím, že táborníci převážně cestují z místa na místo a mění se i místa jejich přespávání. Důležitým kritériem pro výběr tábora je také jeho kvalita, která je ovlivněna mnoha faktory.

1.6.1 Hlavní požadavky na kvalitní letní dětské tábory

Má kvalifikované vedení – Tábor připravují a vedou osoby s odpovídající kvalifikací (akreditované vzdělání MŠMT, školení) a osoby schopné práce s dětmi (např. na základě dlouholeté zkušenosti – reference, historie tábora). Od kvalifikace vedení se odvíjí celý chod tábora. Pořadatel tábora zajišťuje, aby se tábor konal ve vhodných prostorách a měl kvalifikované vedoucí. Hlavní vedoucí zajišťuje jeho bezpečnost a dostatek informací pro všechny. Kvalifikovanost ostatních vedoucí zajišťuje zajímavý program, bezpečnost a rozvoj osobnosti účastníků.

Má zajímavý program – Zajímavý program je individuální pojem, který se odvíjí od požadavků každého jednotlivce. Proto je s výhodou, aby byl program hlavně rozmanitý, tím získáme pravděpodobnost, že si každý vybere něco, co ho bude bavit. Důležitá je také motivace a pocit úspěchu.

Je bezpečný – Bezpečí dětem by měl zajišťovat neustálý dohled vedoucích tábora, nastavení pravidel co se týče pohybu mimo tábor, používání některého sportovního náradí a podobně. Bezpečí je také zajištěno vhodnými prostory tábora.

Je ve vhodných prostorách – Vhodný prostor, jak již bylo zmíněno, by měl být v první řadě bezpečný. Jistě by měl být podnětný a dostatečný pro hry a činnosti vevnitř i venku.

Je zdravotně zabezpečený – Na táboře je kvalifikovaný zdravotník a povinný kontakt s dětským lékařem v místě pořádání tábora. Pořadatel tábora má od rodičů k dispozici

dostatečné informace o zdravotním stavu dítěte a jeho dalších zvláštlostech, jeho povinností je dodržovat je.

Má dostatek informací pro všechny – O provozu, programu, personálním zabezpečení, nárocích na vybavení dítěte mají rodiče dostatek informací předem. Většinou rodiče i děti mají možnost seznámit se s vedoucími na schůzce s rodiči případně i formou účasti na akci pro děti, kterou pořadatel připravuje.

Rozvíjí osobnost účastníka – Tábor je přínosný pro rozvoj dětí – pomocí her mohou rozvíjet svou osobnost a schopnosti, naučí se spolupracovat v kolektivu, odpočinou si od všedního školního života a odnesou si mnoho zážitků i dovedností.

Má důvěryhodného pořadatele – Důvěryhodný pořadatel je podmínkou pro vznik tábora. To on zajišťuje prostor pro tábor, kvalifikované vedoucí, zdravotníka, kuchaře i účastníky tábora. (www.dobrytabor.cz)

Jak již bylo zmíněno výše, kvalitní letní dětský tábor se mimo jiné odvíjí od jeho vedení. Vedoucí a instruktoři jsou ale pouze částí osazenstva táborů. Je třeba si uvědomit, že tábor jako celek tvoří mnohem více lidí a mluvíme-li o integraci dítěte s postižením na běžný tábor, je třeba dbát na to, aby na tento proces byli připraveni opravdu všichni jeho účastníci včetně rodičů dítěte. (www.dobrytabor.cz)

Spolupráce s rodiči je podstatnou součástí práce všech organizací věnujících se dětem. Partnerský vztah mezi vedoucími a rodiči vytváří lepší podmínky pro práci vedoucích, ale i pro celý táborový kolektiv. V takovémto vztahu je možné sdělovat si i nepříjemné informace týkající se např. výchovných problémů dítěte či rodinným otázkám, které ovlivňují život dítěte. (Procházková, 2009)

1.6.2 Letní dětský tábor pro děti se zrakovým postižením

Organizátory takovýchto táborů jsou z pravidla organizace zabývající se problematikou zrakového postižení, a rodiče se tedy o konání tábora dozvídají přímo prostřednictvím těchto organizací.

Tábory pro děti se zrakovým postižením můžeme kromě dělení v kapitole 1.6.1, rozdělit na:

- Speciální tábory.
- Tábory umožňující individuální integraci.
- Integrační tábory.
- Tábory rekondiční či rehabilitační.

Speciálními tábory se pro účely této práce rozumí takové tábory, jejichž účastníky jsou děti s různými typy postižení.

Tábory integrační mají cca stejný počet dětí intaktních a dětí s postižením a jejich primárním úkolem je právě integrace, oproti tomu táborů umožňujících individuální integraci, se účastní převážně děti intaktní, mezi které je integrováno dítě s postižením.

Tábory výhradně pro děti se zrakovým postižením, jsou většinou nazývány jako rekondice či rehabilitační tábory a mají za cíl integraci dětí se zrakovým postižením do běžného života a odbourávání jejich strachu ze sociálního kontaktu. Při pořádání tábora je kladen důraz na zlepšování prostorové orientace a zdokonalování sociálních dovedností. Dostatek času se věnuje nácviku sebeobsluhy a zvýšení samostatnosti dětí. V průběhu tábora mají děti možnost navštěvovat kroužky nebo se zúčastnit besed se zajímavými lidmi. (www.sancedetem.cz)

Nedílnou součástí táborů, je i kontakt s přírodou, která nám nabízí mnoho stimulů využitelných při práci s intaktními dětmi i dětmi s postižením. Přispívají k rozvoji rychlosti, síly, mentální vytrvalosti, koordinaci, nebo „jen“ k zábavě a relaxaci. (www.projektvahy.cz)

V dalších podkapitolách uvádím příklady dobré praxe, se kterými jsem se setkala.

1.6.3 Příklad organizace pořádající speciální tábory pro děti s postižením

Mezi organizace, které se věnují dětem s postižením patří také **Otevřená Okna, z.ú.** z Jindřichova Hradce, který v minulosti pořádal letní dětské tábory pro děti s různými typy postižení. Občanské sdružení bylo založeno odborníky, rodiči a

dobrovolníky v roce 2003, od roku 2015 je zapsaným ústavem. Zabývá se integrací dětí s postižením do škol, do společnosti a spolupracuje s programy jako je Pět P, HELLP a v neposlední řadě pořádá výuku plavání. V roce 2007 se občanskému sdružení povedlo otevřít chráněnou dílnu a o dva roky později zahájili provoz Sociálně terapeutické dílny „Okénko“. V roce 2010 zahájili provoz Chráněného bydlení a o dva roky později otevřeli Prodejní galerii „Okénko“. (www.okenko.eu)

Pobytové akce typu „Letní tábor dětí s handicapem a letní dílna pro dospělé“ Otevřená okna, z.ú. pojímá jako desetidenní odpočinek rodičům, neúnavně se starajícím o své ratolesti. Dále pak jako odpočinek dětem od povinností, školy a péče rodičů. Tato pobytové akce se v roce 2015 bude konat po dvanácté. (www.okenko.eu)

1.6.4 Příklad organizace pořádající integrační tábory

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík vzniklo v lednu roku 2001 v Třeboni, za účelem výuky trenérů pro výcvik canisterapeutických psů, výcviku canisterapeutických týmů a praktikování canisterapie a felinoterapie. Od roku 2008 je sdružení akreditovaným dobrovolnickým centrem. Dobrovolníci navštěvují různá zařízení, kde canisterapii praktikují. Mezi další náplň sdružení patří edukační, poradenská činnost a poskytování odborných informací všem zájemcům o canisterapii. První integrační canisterapeutický tábor pořádaný tímto sdružením byl realizován roku v roce 2012, poslední zmínka na webových stránkách sdružení o konání tohoto tábora je z roku 2013. (www.canisterapie.org)

1.6.5 Příklady organizací pořádající tábory pro děti se zrakovým postižením

Děti se zrakovým postižením mají možnost účastnit se táborů, které jsou výhradně určeny pro děti se zrakovým postižením. Pořádá například TyfloCentrum Brno, o. p. s., SPC (Speciálně pedagogické centrum) Hradec Králové nebo spolek Občanské sdružení

pro podporu Tyfloturistického oddílu z Prahy. Posledně jmenovaná organizace pořádá také pravidelné schůzky, vodácký a lyžařský výcvikový kurz, letní tábory a víkendové výlety. (www.sancedetem.cz)

TyfloCentrum Brno, o. p. s.

Jedná se o obecně prospěšnou společnost pomáhající nevidomým a slabozrakým lidem zvyšovat kvalitu jejich života a překonat důsledky jejich těžkého zrakového postižení. Cílem této organizace je vést klienta k samostatnosti a nezávislosti, k zlepšení jeho životních podmínek a zkvalitnění jeho života, k podpoře společenského a kulturního uplatnění, k rozšiřování možností pracovního uplatnění a uplatnění všestranných zájmů. (www.centrumpronevidome.cz)

Poskytuje poradenské, asistenční, rehabilitační, terapeutické a aktivizační služby. TyfloCentrum Brno také pořádalo letní tábory pro děti a mládež, které se však od roku 2014 neuskutečnily. Každoročně se tábora účastnilo okolo 25 dětí s těžkým zrakovým postižením, tábor se od r. 1999 koná na táborové základně YMCA ve Veverské Bítýšce u Brna. Náplní tohoto tábora byly přednášky věnované práci s PC a navazujícím tématům, zlepšování prostorové orientace, zdokonalování sociální komunikace, sebeobsluhy, společná práce na projektu, individuální konzultace a volnočasové aktivity jako jsou výlety, hry, besedy a koncerty. (www.centrumpronevidome.cz)

SPC Hradec Králové

Speciálně pedagogické centru v Hradci Králové poskytuje odbornou podporu dětem s těžkým zrakovým postižením ve věku 3 – 18 let, které jsou integrovány do vzdělávacích zařízení běžného typu. Péče je poskytována i rodinám těchto dětí, školám a zařízením, kde se děti vzdělávají. Cílem tohoto zařízení je plný rozvoj těchto dětí a pomoc při dosahování co nevyššího stupně samostatnosti. Zařízení mimo jiné pořádá i víkendové akce pro děti se zrakovým postižením a od roku 2005 i letní dětské tábory. (www.spczphk.wbs.cz)

Spolek Občanské sdružení pro podporu Tyflosturistického oddílu

Toto sdružení bylo založeno roku 1998 a funguje při škole Jaroslava Ježka.² Do té doby fungovalo pouze jako výsledek dobrovolnické činnosti několika nadšenců. Náplní toho oddílu je vyplnit volný čas dětí se zrakovým postižením zajímavými činnostmi a zároveň rozvíjet jejich dovednosti pomocí her. Tento oddíl funguje jako každý jiný oddíl pro intaktní děti: jednou týdně jsou pořádány schůzky, víkendy jsou věnované návštěvám zajímavých míst po České republice, v zimě je pořádán lyžařský výcvik a vrcholem celoročního snažení je letní tábor. Letní tábor trvá 14 dní. (www.tyflosturistak.info)

Tyflokabinet České Budějovice, o.p.s.

Tyflokabinet v Českých Budějovicích je obecně prospěšná společnost poskytující sociální služby lidem se zrakovým postižením v Jihočeském kraji. Poskytuje odborné poradenství a konzultace při výběru kompenzačních pomůcek a pomáhá při nácviku práce s nimi. Mimo to poskytuje i průvodcovské a předčitatelské služby, digitalizaci a přepis tištěných textů do Braillova bodového písma a zabývá se i prevencí vzniku zrakových vad, formou bezplatného vyšetření dětí do 7 let. (www.tyflokabinet-cb.cz)

Od roku 1997 pořádá Tyflokabinet České Budějovice letní počítačové rekondice pro zrakově postiženou mládež ve věku od 10 – 18 let. Tato rekondice je zaměřena převážně na výuku využití a obsluhy informačních technologií, ale také na nácvik prostorové orientace, hraní her, sportování, hudbu a zábavu. V roce 2013 se měl uskutečnit již 16. rekondiční tábor pro mládež, z důvodu nedostatečného zájmu však musel být zrušen. (www.tyflokabinet-cb.cz)

Tábory tohoto typu jsou, jak již bylo zmíněno, zaměřeny na specifické potřeby dětí se zrakovým postižením. Mají tedy mnohem širší záběr, co se týče cílů. Tyto potřeby

---

² Mateřská škola, základní škola, praktická škola a základní umělecká škola pro zrakově postižené v Praze.

jsou individuální, odvíjí se od doby vzniku postižení, typu postižení a v neposlední řadě i od osobnosti samotného dítěte s postižením. Kromě těchto individuálních potřeb jsou zaměřeny i obecně, a to například na rozvoj poznávacích procesů zrakově postižených, sebeobsluhy, prostorové orientace a samostatného pohybu.

Tyto tábory jsou tedy provozovány přímo pro děti se zrakovým či kombinovaným postižením, je jim zde poskytována komplexní péče odborníků zaměřená na jejich specifické potřeby s ohledem na jejich možnosti. Existuje ale i další význam těchto táborů. Děti se zrakovým postižením se mohou zúčastnit běžného tábora formou integrace. Integrace je však složitý proces, který vyžaduje přípravu a málokterý pořadatel tábora si na toto troufne.

2 CÍL PRÁCE

2.1 Cíl práce

1. Zjistit, jaká specifika je nutné zohlednit při pořádání letních táborů pro děti se zrakovým postižením.
2. Zmapovat výhody a nevýhody rekondičních táborů a integračních táborů pro děti se zrakovým postižením.

2.2 Výzkumné otázky

1. Jaká jsou specifika letních táborů pro děti se zrakovým postižením?
2. Upřednostňují rodiny dětí se zrakovým postižením rekondiční tábory?

3 METODIKA VÝZKUMU

3.1 Použitá metodika

Pro bakalářskou práci jsem použila kvalitativní typ výzkumu. Dle Hendla (2005, s. 52) se výzkumník v tomto typu výzkumu snaží „*získat integrovaný pohled na předmět studie.*“ Jako slabou stránku kvalitativního výzkumu, kterou uvádí mnoho autorů, zmiňuje také Hendl (2005) přílišnou subjektivnost jeho výsledků, obtížnou replikaci výzkumu a obtížnost se zobecňováním výsledků z důvodu menšího počtu respondentů. Dodává však, že tyto nedostatky mohou být v mnoha případech předností.

Informace jsem zjišťovala prostřednictvím metody dotazování, technikou strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami, kdy byly otázky vždy připraveny, ale zároveň měli respondenti prostor pro vyjádření vlastního názoru. Konkrétní připravené otázky k rozhovoru naleznete v příloze č. 1- 7. Podle Gavory (2010) by bylo v tomto případě také možné využít nestrukturovaný rozhovor, Gavora (2010, s. 201) jej uvádí jako „*Interview obyčejně nestrukturované, to znamená, že znění otázek a jejich pořadí nejsou připravené dopředu.*“ Ovšem Hendl (2005) zmiňuje, že se tento typ rozhovoru často uplatňuje v případech, kdy není možno rozhovor opakovat a nemáme mnoho času na rozhovor. Gavora (2010, s. 202) uvádí skutečnost, že: „*Polostrukturované interview se dělá o něco snadněji než nestrukturované, protože výzkumník se nemusí v takové míře spoléhat na svůj postřeh a tvořivost, jako je to u nestrukturovaného interview.*“

Cílem všech rozhovorů bylo zjistit, jak daný jev vnímají sami respondenti, kterých se téma týká. Hendl (2005, s. 166) defínuje další výhody rozhovorů takto:

- „Lze přezkoušet, zda dotazovaný otázkám porozuměl;
- dotazovaný může vyjevit své zcela subjektivní pohledy a názory;
- dotazovaný může samostatně navrhnout možné vztahy a souvislosti;
- je možné tematizovat konkrétní podmínky situace dotazovaného.“

Rozhovory byly zaměřeny na zjištění kladných a záporných vlivů integrace dítěte s postižením na letním dětském táboře z pohledu:

- přípravy,
- informovanosti členů týmu,
- začlenění dítěte do kolektivu,
- táborového programu,
- vlastního prostředí tábora,
- komunikace,
- asistence,
- obav účastníků z nové zkušenosti.

Protože jsem měla možnost být v kontaktu s některými respondenty delší čas, mohla jsem uskutečnit pozorování - jak v praxi funguje samotný integrační tábor. Pro tento výzkum byla zvolena metoda nestrukturovaného pozorování, kdy jsem nebyla vázána žádnými předem připravenými pozorovacími systémy či hodnotícími škálami. (Gavora, 2010) Pozorování probíhalo v prostředí integračního tábora, kde jsem většinu času trávila společně s integrovanou dívkou a její asistentkou. Cílem pozorování bylo zjistit reálné fungování integračního tábora.

Při vyhodnocování rozhovorů a pozorování byla užita metoda indukce. Analytická indukce je jedna z ustálených a vyzkoušených metod kvalitativního výzkumu. Výzkumník se prvotně vydává do terénu, v mém případě na integrační tábor. Z terénu získává informace o dané problematice a následně rozšiřuje okruh zkoumaných osob a získává více informací, které následně porovnává s prvotně získanými informacemi. (Gavora, 2010)

3.2 Popis zkoumaného souboru

Výzkum byl proveden celkem s 37 respondenty. Chtěla jsem získat komplexní pohled na tuto problematiku, proto byl výzkum proveden jak s vedoucími, tak i s dětmi a s některými rodiči dětí se zrakovým postižením.

První část výzkumu byla realizována v průběhu letního dětského tábora s integrací a po jeho ukončení. Jednalo se o tábor zaměřený na výuku anglického jazyka s rodilými

mluvčími. Táboru se zúčastnilo 30 dětí, 6 vedoucích a 1 hlavní vedoucí. V době výzkumu zde byla integrována 1 nevidomá dívka. Výzkumu se účastnilo celkem 29 respondentů, tj. hlavní vedoucí tábora (zároveň byla pořadatelkou), 6 skupinových (oddílových) vedoucích, z nichž tři byli rodilými mluvčími a 20 intaktních dětí. U rozhovorů s rodilými mluvčími byl vždy přítomen překladatel z řad českých vedoucích. Dále byly mimo tábor realizovány rozhovory s matkou integrované dívky se zrakovým postižením a se samotnou dívkou.

Druhá část výzkumu byla realizována s účastníky tábora speciálního. Rozhovory byly realizovány s 10 respondenty, tento výzkumný soubor tvořili: 1 hlavní vedoucí (zároveň byla pořadatelkou), 3 oddíloví vedoucí, 4 děti se zrakovým postižením, které se účastnily tábora speciálního a 2 z matek těchto dětí.

4 VÝSLEDKY

4.1 Vyhodnocení rozhovorů z letního dětského tábora umožňujícího integraci

4.1.1 Vyhodnocení rozhovoru s hlavní vedoucí tábora

Rozhovor č. 1: Pohled hlavní vedoucí tábora na hodnocené oblasti

1. Příprava tábora

Klady Dobrá spolupráce rodiny s hlavní vedoucí tábora.³

Zápory Příprava tábora ve vztahu i integrovanému dítěti byla časově náročná.

2. Informovanost ostatních účastníků tábora

Zápory Nedošlo k informování vedoucích ani dětí o příjezdu dívky na tábor, o zásadách komunikace s dítětem se zrakovým postižením.⁴

3. Začlenění integrovaného dítěte do kolektivu

Klady Tato možnost a zkušenost byla přínosná pro všechny zúčastněné strany.

Zápory Z důvodu nedostatečné přípravy účastníků na integraci.

4. Program a jeho přizpůsobení požadavkům integrovaného dítěte

Klady Na programu nebyly shledány žádné klady, i přes to, že hlavní vedoucí se připravovala.

Zápory Nedostatečný, z důvodu podcenění dívčích schopností.

5. Prostředí, kde tábor probíhá

Klady Prostředí nevykazuje žádná pozitiva pro dítě s postižením.

Zápory Není zcela vyhovující.

6. Komunikace účastníků tábora s integrovaným dítětem

Klady Žádné nevedla.

³ Příprava integrace zabrala hlavní vedoucí společně s maminkou integrované dívky, týden intenzivní práce. Maminka dostala předem materiál pro výuku anglického jazyka, aby ho mohla přepsat do Braillova písma. Hlavní vedoucí a matka se v tomto případě znaly již z dřívějšíka, v opačném případě, by tato spolupráce byla velmi důležitá i pro získání více informací o dívce, její povaze a potřebách.

⁴ O tom, že na tábor pojede dívka se zrakovým postižením, nevěděl žádný z vedoucích a pouze dvěma dětem bylo od rodičů naznačeno, že se tohoto tábora občas někdo takový účastní.

Zápory Neprůbojně děti se komunikaci s dívkou vyhýbaly.

7. Asistentka a její působení na táboře

Asistentku považuje za velmi šikovnou.

8. Obavy hlavní vedoucí

Jak bude dívka vnímat reakce dětí na její přítomnost.

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Komentář k Rozhovoru č. 1:

Děti i vedoucí se tedy dozvěděli o pobytu dívky až v momentě, kdy došlo na hromadné představování při seznamovací hře. Hlavní vedoucí uvádí, že to bylo záměrné: „*Když bych jim to řekla dopředu, tak spousta dětí o tom nebude ani přemýšlet, možná bych je i vystrašila, některé děti by to nevnímaly a pro mě bylo důležité, aby to začaly vnímat v tom momentě, kdy přijede.*“ Děti dívku údajně přijaly přirozeně bez jakýchkoli problémů, někteří s ní mají opravdu úžasný vztah, jak tvrdí hlavní vedoucí. Domnívá se, že její přítomnost je prospěšná jak pro ni samotnou, tak i pro intaktní děti. Také však hlavní vedoucí dodává, že některé méně průbojně či stydlivě děti se kontaktu s dívkou zcela vyhýbají. Je pravděpodobné, že je tomu tak právě proto, že vůbec nevědí, jak kontakt započít.

Na otázku: „*Měli jste s dětmi a vedoucími nějaké sezení na téma komunikace s nevidomými, nějaké sezení?*“, vedoucí odpověděla, že neměli, ale je si vědoma toho, že by to bylo vhodné. Pokoušela se promluvit alespoň s dětmi v dívčině výukové skupině, ale podle svých slov na ně příliš nezapůsobila. Rozhovor bylo třeba zopakovat, protože děti dívku vynechávaly z aktivit a nezapojovaly ji do konverzace ani v rámci výuky. Hlavní vedoucí tuto skutečnost přikládá špatně zvolené skupině, kde převládaly hlavně introvertní děti. Podobná rozmluva proběhla i s dívkami s kterými byla nevidomá dívka na pokoji.

Tohoto tábora se již v minulosti třikrát zúčastnila jiná dívka se zrakovým postižením, na základě těchto zkušeností, kdy se zmíněná dívka účastnila pouze dopoledního programu a poté odpočívala, nepočítalo se v odpoledním programu ani

s touto dívkou. I tento nedostatek si hlavní vedoucí dobře uvědomuje a uvádí, že je nutno to do budoucna změnit. Také však tvrdí, že: „ *Těmto dětem stačí, že mají okolo sebe děti svého věku, že je někdo vezme za ruku a povídá si s nimi. To že někde běhají po lese a plní nějaké úkoly, to je jim jedno.*“ To samozřejmě sama nevidomá dívka vyvrací.

Předání informací o tom, že se tábora zúčastní dívka se zrakovým postižením, se prakticky nekonalo, stejně jako předání informací o zásadách komunikace s dítětem se zrakovým postižením. To bylo hlavním důvodem jak nedostatečně přizpůsobeného programu, tak i obtíží vznikajících při vzájemné komunikaci dívky, dětí a vedoucích. Hlavní vedoucí si však tento nedostatek uvědomuje a chtěla by ho do budoucna změnit. Základem rozhovoru byly předem připravené otázky pro vedoucí tábora, viz Příloha č. 1

4.1.2 Vyhodnocení rozhovorů s vedoucími tábora

Rozhovor č. 2: Pohled skupinových (oddílových) vedoucích tábora na hodnocené oblasti

1. Příprava tábora

Zápory Nedostatek informací vyvolal ve vedoucích obavy z komunikace, začleňování do aktivit a z komunikace.

2. Informovanost ostatních účastníků tábora

Zápory O příjezdu dívky se zrakovým postižením věděl pouze jeden z šesti vedoucích.

3. Začlenění integrovaného dítěte do kolektivu

Zápory Vedoucí jej vnímali jako velmi obtížné pro dívku se zrakovým postižením, mimo jiné i z důvodu většího množství cizích lidí a nepřipravenosti vedoucích a dětí na její přítomnost.

4. Program a jeho přizpůsobení požadavkům integrovaného dítěte

Zápory Nepřizpůsobený potřebám integrovaného dítěte. Ostatní děti dívku při aktivitách nezapojovaly mezi sebe. Vedoucí nevěděli jak program

přizpůsobit aby neomezili intaktní děti.

5. Prostředí, kde tábor probíhá

Zápory Prostředí považují za nevhodné pro dítě se zrakovým postižením.

6. Komunikace účastníků tábora s integrovaným dítětem

Klady Žádné nevedla.

Zápory Neprůbojně děti se komunikaci s dívkou vyhýbaly.

7. Asistentka a její působení na táboře

Klady Přítomnost asistentky pro ně byla jistotou a uklidňovala je.

8. Obavy vedoucích

Jak komunikovat s dítětem se zrakovým postižením, jak přizpůsobit program a zároveň neomezit intaktní děti.

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Komentář k Rozhovoru č. 2:

Z rozhovorů s vedoucími, které také probíhaly přímo na integračním táboře, vyplývá, že měli na základě neinformovanosti strach a vynechávali nevidomou dívku z některých aktivit, které si předem připravili pro intaktní děti, a tudíž pro děti se zrakovým postižením nebyly vhodné. Vedoucí shodně uvádějí, že měli nedostatek informací co se týká komunikace s lidmi se zrakovým postižením, či konkrétně o dívce a typu jejího postižení.

Někteří vedoucí mi při zmínce o asistence sdělili, že byli opravdu rádi, že byla na táboře přítomna, současně však čtyři z šesti vedoucích tvrdí, že s rolí asistentky nebyli seznámeni. Asistentku na tomto táboře dělala dívka kamarádka ze základní školy a možná právě proto nedošlo k žádnému oficiálnímu představování.

Vedoucí při odpovědích na otázku: „*Co si myslíte, že je zde na táboře pro dívku se zrakovým postižením obtížné či nezvládnutelné?*“ zmiňovali hlavně bariérové prostředí, začlenění do kolektivu a rozeznávání velkého počtu lidí podle hlasu. Vedoucí skupiny (oddílu), kam byla zařazena dívka se zrakovým postižením, upozorňuje na další

problém a to přimět děti ze skupiny (oddílu), aby dívku zapojovali mezi sebe jak při komunikaci, tak při různých činnostech. Rozhovory byly vedeny dle předem připravených otázek, viz Příloha č. 1.

4.1.3 Vyhodnocení rozhovorů s intaktními dětmi

Rozhovor č. 3: Pohled intaktních dětí na hodnocené oblasti

1. Informovanost ostatních účastníků tábora

Zápory Z celkového počtu 30 dětí 18 z nich nedostalo informace o příjezdu dívky na tábor. Neproběhlo seznámení se zásadami komunikace.

2. Program a jeho přizpůsobení požadavkům integrovaného dítěte

Zápory 17 dětí považuje program za obtížný či nevládnutelný pro dítě se zrakovým postižením.

3. Prostředí, kde tábor probíhá

Zápory Prostředí považují za nevhodné pro dítě se zrakovým postižením.

4. Komunikace účastníků tábora s integrovaným dítětem

Klady Některé děti si během tábora uvědomily, že dívka je v první řadě někdo, s kým se jim dobře povídá a je s ní zábava a ne pouze někdo s postižením.

Zápory Šest dětí uvedlo, že měli s komunikací s dívkou problém - mnoho dětí s dívkou komunikaci nezapočalo.

5. Asistentka a její působení na táboře

Klady Přítomnost asistentky pro ně byla jistotou a uklidňovala je.

6. Obavy dětí

Pouze sedm dětí z dvaceti se přiznalo ke svým obavám z toho, jak vše bude probíhat.

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Dále uvádím v Tabulce č. 2 přehled odpovědí, které slouží k ověření toho, jak byly intaktní děti informovány o zvláštěnostech komunikace s osobami se zrakovým postižením.

Tabulka č. 2: Přehled informovanosti dětí o osobách se zrakovým postižením

Tvrzení⁵	ANO	NE
<i>1. Zrakově postižené osoby by se neměly pohybovat bez doprovodu.</i>	16	4
<i>2. Lidem se zrakovým postižením se stačí představit pouze jednou, protože umějí velmi dobře rozpoznat hlasy.</i>	7	12
<i>3. Vždy bychom se měli při komunikaci s nevidomým vyvarovat pojmům jako je: „ podívej se“ či „ prohlédni se“ a nahradit je pojmy např.: „ představ si“ či „ohmatej si“.</i>	20	0
<i>4. I přes to, že nás člověk se zrakovým postižením nevidí, je třeba mluvit přímo na něj.</i>	16	4

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Komentář k Rozhovoru č. 3 a Tabulce č. 2:

Jak vyplývá z rozhovoru, děti nebyly informovány ani o příjezdu dívky na tábor, ani o zásadách komunikace. Je pravděpodobné, že právě to zapříčinilo jejich obavy z toho, co je čeká. Šest dětí také uvedlo, že se setkaly s problémy při komunikaci s dívkou. Z rozhovorů a krátkého pozorování na táboře jsem však usoudila, že většina dětí i vedoucích s dívkou téměř nepřišli do styku, což samozřejmě velmi ovlivnilo jejich odpovědi. Součástí rozhovoru pro intaktní děti byla tvrzení, kde měly děti odpovídat pouze: „ano“ či „ne“, pokud je tvrzení pravdivé, nebo není. To mělo sloužit k získání přehledu o tom, jak byly děti informovány o osobách se zrakovým postižením v rámci tohoto tábora. Během výzkumu se ale ukázalo, že děti informovány nebyly, proto předkládám tabulku s výsledky jako přehled toho, jaké měly děti informace před konáním tábora viz Tabulka č. 2. Informovanost dětí je nedostatečná, a to i přes to, že dotazování probíhalo již ke konci konání integračního tábora, kde mohly odvodit správné odpovědi z vlastní zkušenosti. To tedy potvrzuje, že poskytnutí informací by bylo třeba a že děti zřejmě opravdu do kontaktu s integrovanou dívkou téměř nepřišly. Rozhovory byly vedeny dle předem připravených otázek, viz Příloha č. 2.

⁵ Správnou odpovědí na otázku 1, 2, 3 bylo „ne“, na otázku 4 bylo správnou odpovědí „ano“.

4.1.4 Vyhodnocení rozhovorů s dětmi se zrakovým postižením

Rozhovor č. 4: Pohled integrovaných dětí na náročnost integrace

1. Začlenění integrovaného dítěte do kolektivu

Klady Pro dívku uvádějící toto jako klad byly aktivity pro upevnění kolektivu nejlepším zážitkem z tábora.

Zápory Dívka uvádějící toto jako negativum prohlásila, že se spolu s vedoucími téměř nebavili.

2. Program a jeho přizpůsobení požadavkům integrovaného dítěte

Klady Program společný s intaktními dětmi byl pro obě dívky příjemně stráveným časem.

Zápory Přizpůsoben byl většinou pouze dopolední program, kdy probíhala výuka.⁶

3. Prostředí, kde integrace probíhala

Zápory Děti měly problém zvyknout si na hluk a režim tábora.

4. Komunikace účastníků tábora s intaktními dětmi a vedoucími

Klady Dívky uvádí, že nevznikaly žádné problémy ze strany dětí ani vedoucích.

Zápory Jedna z dívek zmiňuje, že vedoucí nechávali vše na asistentce a nepřišla s nimi příliš do styku, nepovažuje to však za problém.⁷

5. Asistentka a její působení na táboře

Klady S asistenty nevznikaly žádné problémy.

6. Obavy účastníků tábora

Klady Jedna z dívek uvádí, že se naopak spíše těšila a proto ani obavy neměla.

Zápory Druhá dívka měla obavy, zda vše zvládne.

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

⁶ Jedna z dívek bývala po dopoledním programu velmi unavená, a tak se do programu odpoledne většinou nezapojila. Druhá dívka uvádí, že se často nudila, protože ostatní hráli hry, do kterých se vzhledem k jejímu omezení, nemohla zapojit. To potvrzuje nepřipravenost programu.

⁷ Na toto téma se dívka vyjadřuje takto: „*Ne, na integračním táboře jsme se spolu moc nebavili, ale to neznamená, že bychom měli problémy. Většinou vše nechali na asistentce. Cizinci nerozuměli a Češi se nijak nezapojili. Jestli nechtěli to nevím.*“

Komentář k Rozhovoru č. 4:

V posuzování integračního tábora se názory a zkušenosti dívek velmi různí. Program se z rozhovorů s účastníky ukázal jako nedostatečně připravený. Na druhou stranu dívky neuvádí žádné konflikty, které by na táboře vznikaly s vedoucími či dětmi. Jedna z dívek ale neuvádí žádné konkrétní klady tohoto tábora. Uvádí: „*Vedoucí mě zrovna dvakrát nezaujali. Asi čtyři byli cizinci a zbytek Češi, ale nebyli mi zrovna sympatičtí.*“ Je patrné, že se v rozhovorech s dívkami projevuje jejich individualita, a tím se samozřejmě liší i jejich názory na tábor samotný. Jedna z dívek například místo odpoledního programu většinou chodila odpočívat a do aktivit mimo výuku anglického jazyka se téměř nezapojila. Také mělo jistě vliv to, že asistentem na táboře jí byl vždy jeden z rodičů, což je v určitých oblastech výhodou, ale někdy také překážkou. Rozhovory byly vedeny dle předem připravených otázek, viz Příloha č. 5.

4.1.5 Vyhodnocení rozhovorů s matkami dětí se zrakovým postižením

Rozhovor č. 5: Pohled matek integrovaných dětí na náročnost integrace

1. Pohled matek na přístup hlavní vedoucí k integraci

Klady   Obě matky oceňují kladný přístup hlavní vedoucí k integraci.

2. Nároky tábora kladené na integrované děti

Klady   Stejně nároky na všechny děti, kdy si dítě posiluje svou samostatnost.⁸

Zápory   Nedostatečně individuální přístup.

3. Získávání zkušeností integrovaných dětí

Klady   Získávání zkušeností považují matky samo osobě za výhodu pro další život v intaktní společnosti.

4. Začlenění integrovaných dítěte do kolektivu

---

⁸ To ale, jak vyplývá z předchozích rozhovorů, dívkám zcela nevyhovovalo a i z dalších odpovědí matky vyplývá, že se dívka nemohla do některých aktivit zapojovat. Do jisté míry bylo kladení stejných nároků na děti neúmyslné, protože program nebyl zcela přizpůsoben a dopadlo to tak, že se dívka nudila, protože se mnoha aktivit účastnit nemohla z důvodu svého omezení.

Klady Tábor považují matky jako příležitost pro vznik nových přátelství.

5. Úleva od každodenní péče

Klady Úleva matky od péče o dítě, ale i úleva dítěte od péče matky

6. Prostředí, kde tábor probíhá

Klady Nevhodné prostředí pro samostatný pohyb a orientaci dítěte se zrakovým postižením.

7. Příprava tábora

Zápory Přípravu považují matky za velmi náročnou, ne pro ně samotné, ale pro vedoucí tábora.

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Komentář k Rozhovoru č. 5:

Jako velký klad ze strany matek obou dívek byla vnímána vstřícnost k integraci. Nespornou výhodou je také získání nových zkušeností, zážitků, navázání nových přátelství a posílení samostatnosti, což vyžaduje vysoké nároky na děti se zrakovým postižením, nelze je však srovnávat s nároky na intaktní děti. Jedna z dívek měla upravený program tak, že se odpoledního programu téměř neúčastnila z důvodu únavy. Druhá dívka uvádí, že se do mnoha her nemohla zapojit, přestože velmi chtěla, z důvodu svého omezení a nedostatečně přizpůsobeného programu. Rozhovory byly vedeny dle předem připravených otázek, viz Příloha č. 4.

4.2 Vyhodnocení rozhovorů ze speciálního tábora

4.2.1 Vyhodnocení rozhovoru s hlavní vedoucí

Rozhovor č. 6: Pohled hlavní vedoucí na klady a zápory speciálního tábora

1. Přípravy

Klady Vedoucí zmiňuje, že integrační tábor je na přípravu náročnější než tábor speciální.

2. Informovanost

Klady Vedoucí jsou profesionálové, proto mají dobré znalosti o práci s dětmi se zrakovým postižením.

3. Začlenění do kolektivu

Klady Pro děti je začlenění do kolektivu přínosné proto, že si mohou vyměňovat zkušenosti s vrstevníky s podobnými problémy.

4. Program

Klady Program považuje za zcela přizpůsobený dětem se zrakovým postižením. Za další klad považuje vedoucí zaměření tábora na zdokonalování činností obtížných pro děti se zrakovým postižením (orientace v prostoru, práce s PC).

Zápory Náročnost přípravy.

5. Prostředí

Zápory Za limitující považuje hlavní vedoucí to, že se tábor konal stále na stejném místě.

6. Asistence

Klady Asistenti jsou současně vedoucí na táboře a zaměstnanci organizace každodenně se setkávají s lidmi se zrakovým postižením.

7. Obavy

Klady Obavy se nevyskytují, protože s organizací tábora a obecně s prací s lidmi se zrakovým postižením mají vedoucí mnoho zkušeností.

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Komentář k Rozhovoru č. 6

V současné době již organizace, ve které výzkum probíhal, tábory nepořádá a to z důvodu nezájmu dětí. Byla snaha uspořádat alespoň příměstský tábor, bohužel ani o ten zájem nebyl. Jako cíle tohoto tábora uvádí jeho organizátorka začlenění dětí mezi vrstevníky, s kterými si mohou vyměňovat své zkušenosti, dále pak vyplnění volného času a výuka práce s PC. Součástí tábora je také mnoho her s dílčími cíly vhodnými pro děti se zrakovým postižením, jako například nácvik orientace v prostoru atd. Příprava tábora začínala cca šest měsíců před jeho konáním a počty účastníků se vždy různily. Samozřejmě pokud bylo na táboře dítě s omezenou pohyblivostí, mělo s sebou svého asistenta, aby nedocházelo k „zanedbávání“ ostatních dětí. Pořadatelka speciálního tábora se také měla vyjádřit k rozdílu mezi táborem integračním a speciálním. Uvedla, že s integračním táborem sice nemá zkušenost, ale myslí si, že je integrační tábor náročnější na přípravu. Výhodu vidí v možnosti intaktních dětí naučit se pomáhat lidem s postižením. Rozhovor byl veden dle předem připravených otázek, viz Příloha č. 7.

4.2.2 Vyhodnocení rozhovorů s vedoucími tábora

Rozhovor č. 7: Pohled vedoucích na klady a zápory speciálního tábora

1. Informovanost

Klady Vedoucí se sami podílejí na organizaci a během roku pracují s lidmi se zrakovým postižením.

2. Začlenění do kolektivu

Klady To považují vedoucí za hlavní cíl tábora, navíc jsou zde vrstevníci s podobnými problémy, o kterých si mohou promluvit.

3. Program

Klady Vedoucí většinu dětí znají a mohli jim tedy připravit program přímo na míru. Ten je zaměřen na učení se soběstačnosti a práci s PC.

Zápory Větší požadavky na děti než jsou zvyklé.

4. Prostředí

Klady Považují prostředí za zvládnutelné s asistentem.

Zápory Náročné na samostatný pohyb a orientaci dětí se zrakovým postižením.

5. Asistence

Klady Asistenti jsou současně vedoucí, kteří se podílejí i na tvorbě programů a většinu dětí dobře znají.

6. Obavy

Klady Vedoucí jsou zaměstnanci organizace, tedy profesionálové, takže k obavám neměly důvod.

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Komentář k Rozhovoru č. 7:

Na otázku: „S jakými problémy spojenými s pobytem dítěte se zrakovým postižením jste se na táboře setkal?“ odpověděl jeden z vedoucích: „Nedostatek motivace zúčastnit se tábora.“ „Dále pak je problémem nedostatek peněz.“ Tuto odpověď lze řadit spíše jako odůvodnění toho, proč upadá zájem dětí o tento letní tábor. Rozhovory byly vedeny dle předem připravených otázek, viz Příloha č. 6.

4.2.3 Vyhodnocení rozhovorů s dětmi se zrakovým postižením

Rozhovor č. 8: Pohled dětí na klady a zápory speciálního tábora

1. Začlenění do kolektivu

Klady Výhodou je menší počet dětí, které se mezi sebou lépe poznají a vedoucí se jim mohou více věnovat.

2. Program

Klady Přizpůsobený dětem se zrakovým postižením.

Zaměření tábora na nácvik orientace v neznámém prostředí a jiných speciálně - pedagogických aktivit.

Zápory Polední klid a brzká večerka byla pro účastníky časem nudy.

Na jednom z táborů označuje účastník program jako nedostatečný.

3. Prostředí

Klady Účastníci se většinou shodují, že bylo prostředí přizpůsobeno.

Zápory Prostředí, kde spal účastník v podsadovém stanu, považuje za nevhodné.

4. Komunikace

Klady Komunikaci a obecně možnost být mezi lidmi považovali všichni dotazovaní za hlavní klad tábora.

5. Asistence

Klady Asistenti byli současně vedoucí, které si děti převážně chválí.

Zápory Jeden z dotazovaných uvádí, že se mu nelíbilo chování vedoucích.

6. Obavy

Klady Žádný z dotazovaných respondentů neměl z tábora obavy, naopak se všichni těšili.

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Komentář k Rozhovoru č. 8:

Názory a zážitky účastníků těchto táborů se opět liší. Na jednom z táborů, o kterých účastníci mluvili, byly přítomny mimo jiné i děti s mentálním postižením, což považovala dívka, která se tohoto tábora účastnila, za jediný zápor. I přes to, že tento tábor nebyl přímo určen dětem se zrakovým postižením, dívka si ho velmi chválí. Nejvíce si chválí přístup vedoucích, kteří vytvářeli příjemnou atmosféru a skvělé programy. Rozhovory byly vedeny dle předem připravených otázek, viz Příloha č. 5.

4.2.4 Vyhodnocení rozhovoru s matkou dítěte se zrakovým postižením

Rozhovor č. 9: Pohled matky na klady a zápory speciálního tábora

1. Obavy

Klady Matka měla pocit jistoty, protože je tábor pořádán profesionály.

2. Program

Klady Tábor matka považuje za zcela přizpůsoben dětem se zrakovým postižením

3. Asistence

Klady Asistenty byli dětem profesionálové.

4. Začlenění do kolektivu

Klady Kolektiv tvořili děti s podobnými problémy, o kterých se společně mohli bavit.

Zdroj: vlastní výzkum, 2014

Komentář k Rozhovoru č. 9:

Matka jednoho z respondentů se na toto téma vyjadřuje takto: „ *Z mého pohledu jako matky naprostý pocit, že je vše v pohodě. Věděla jsem, že je tam vše, co potřebuje, což znamená skvělá asistentka, péče, program přímo pro tyto děti.*“ Mimo to zmiňuje matka jako výhodu pobyt dcery mezi vrstevníky se stejnými problémy o kterých si mohou promluvit pouze spolu. Rozhovor byl veden dle předem připravených otázek, viz Příloha č. 3.

5 DISKUSE

Z provedených rozhovorů, kde jsem mapovala klady a zápory integračních a speciálních táborů z různých pohledů, vyplynula jejich specifika. Tato specifika v následujících podkapitolách popíši a porovná s odbornou literaturou.

5.1 Specifika táborů umožňujících integraci

Specifická je již prvotní organizace a plánování tábora, kdy je třeba zvolit vhodné prostředí pro dítě se zrakovým postižením tak, aby mu byla umožněna dobrá orientace v prostoru. To potvrzuje i internetový zdroj www.sancedetem.cz uvedený v teoretické části této práce. Organizátor takového tábora je zákonitě vstřícný integraci, nemusí však vždy vědět, co vše to obnáší. Integrované dítě je třeba vnímat individuálně. Žádné dvě děti nejsou stejné, a proto ani integrace nemůže probíhat stejným způsobem. To se ostatně potvrdilo v průběhu rozhovorů. K tomu, aby byly jeho individuální potřeby zjištěny a následně naplněny, je důležitá hlavně komunikace organizátora tábora s dítětem a jeho rodinou, popřípadě s asistentem. Komunikace, jak uvádí Janečková (1998), zajistí jednu ze základních podmínek pro integraci dětí se zrakovým postižením, a to informovanost o potřebách zdravotně postižených dětí a projevech jejich postižení. Ze strany rodiny či asistenta je třeba zajistit speciální pomůcky usnadňující integraci, jako například materiály přepsané do Braillova písma, jako tomu bylo v jednom z případů integrace uvedeném ve výzkumu. Existuje však mnoho dalších pomůcek, jak uvádí Bubeníčková, Karásek, Pavlíček (2012). Je nezbytné, aby měli všichni účastníci integrace dostatek informací. Jak jsem již psala v teoretické části této práce, zmiňuje Finková, Ludíková a Růžičková (2007, s. 79), že integrace není pouze jednostrannou záležitostí, přizpůsobuje se jak člověk s postižením, tak společnost do které je začleňován. Integrace se týká samotného zrakově postiženého, jeho rodiny, školských i jiných zařízení, kde bude integrace probíhat, ale také spolužáků či spoluúčastníků dané

akce, rodičů intaktních dětí a popřípadě poradenského zařízení, které při integraci podává pomocnou ruku.

Na táboře, kde byly rozhovory prováděny, vznikalo vlivem nedostatku informací mnoho problémů. Ve společnosti se objevují předsudky týkající se osob se zrakovým postižením, proto je třeba vše uvést na pravou míru, poskytnout informace o konkrétní integrované osobě, o zásadách komunikace a roli asistenta na táboře. Dostatek informací předchází obavám z navazování kontaktu a komunikace, napomáhá ke správnému přizpůsobení programu a předchází mnoha problémům. Nejpodstatnějším specifickým integrace osoby se zrakovým postižením je však možnost zapojení se do kolektivu vrstevníků, navíc do společnosti intaktních lidí, s kterými se bude potkávat po celý život. Slowík (2007) popisuje integraci jako přípravu na život v běžném prostředí. Integrace, pokud se uskuteční správně, je oboustranně prospěšný proces. Intaktní děti se učí brát lidi s postižením zcela normálně, učí se jak a kdy pomáhat, jak komunikovat, v čem spočívají jejich omezení a naopak přednosti. Děti se zrakovým postižením se zase učí samostatnosti, orientaci v neznámém prostředí a začleňování se do společnosti intaktních lidí. Protože tábor je primárně pořádaný pro intaktní děti, je pro dítě se zrakovým postižením velmi těžké se přizpůsobit. K tomu, aby byla integrace na letní tábor úspěšná, je důležitý kvalitní asistent, kterého si rodina zpravidla vybírá sama, jak mi potvrdil rozhovor s maminkou jedné z integrovaných dívek. Jak popisuje Uzlová (2010), dá se říci, že osobním asistentem se může stát téměř kdokoli, kdo bude odpovídat nárokům konkrétního klienta a svého zaměstnavatele. Zákon 108/2006 Sb. stanovuje za podmínku pro výkon asistenta minimálně střední vzdělání (maturita není nutná) a kurz osobního asistenta akreditovaný MPSV. Často se asistenty stávají příslušníci rodiny klienta, přítel, známí či soused. I toto se potvrdilo v rámci mého výzkumu. Asistentem na táboře byl u jedné z dívek vždy rodinný příslušník a u druhé z dívek to byla kamarádka ze školy. Asistent má na starost nejen péči o dítě se zrakovým postižením, ale také podstatně ovlivňuje přípravu a průběh integrace. Je také třeba si uvědomit, že rodina musí vždy platit tábor za své dítě, a navíc ubytování, stravu a plat asistentovi. Některé rodiny z těchto důvodů proto volí na pozici asistenta spíše dobrovolníky než profesionály z oboru.

5.2 Specifika speciálních táborů

Specifika speciálního tábora se samozřejmě odvíjejí od obecných specifik práce s osobami se zrakovým postižením, tak jak uvádí Winer (2009). Odlišnosti od běžného tábora, kromě faktu, že speciálního tábora se účastní výhradně děti s postižením, se projevují již při organizaci. Pečlivě se vybírá místo, které bude osobám se zrakovým postižením vyhovovat. Děti na speciálních táborech nemusí mít nutně každé svého asistenta, i proto je třeba prostředí volit opravdu obezřetně, tak aby se v něm mohly bez větších problémů pohybovat samostatně. Pokud není nezbytný osobní asistent, jako například u dítěte s těžkým kombinovaným postižením, jsou na těchto táborech asistenty zároveň vedoucí tábora. Často jsou to lidé pracující v oboru, kteří mají mnoho zkušeností, tímto mimo jiné zajišťují rodině pocit jistoty, že je jejich dítě ve správných rukách. Jsou schopni dětem zajistit kvalitní péči, připravit jim zcela přizpůsobený program a zároveň mohou vytvořit prostor pro učení či zdokonalení některých jejich dovedností. Jako profesionálky si uvědomují, že zrakový deficit zásadně ovlivňuje běžný život člověka a některé složky jeho běžného života výrazně limituje, jak tvrdí Stejskalová (2012). Jedná se například o limity týkající se komunikace, proto je třeba dodržovat při komunikaci se zrakově postiženým určitá pravidla, tak jak popisuje Winer (2009) a jak bylo potvrzeno výzkumem. Děti na speciálním táboře mohou zdokonalovat orientaci v prostoru a samostatný pohyb, soběstačnost, dostávají se do kontaktu s cizími lidmi a učí se s nimi komunikovat, právě proto, že vedoucí na tomto táboře mají potřebné znalosti k jejich učení. Rozvoj poznávacích procesů je dle Pipekové (2006) u zrakově postiženého dítěte hlavním úkolem speciálně pedagogického působení. Na speciálních táborech bývá menší počet účastníků, který umožňuje poskytování kvalitní péče a navazování osobního kontaktu a přátelství. Děti se setkávají s vrstevníky s podobnými problémy, mohou si mezi sebou vyměňovat své poznatky a zkušenosti.

6 ZÁVĚR

Závěrem bych ráda porovнала výsledky výzkumu provedeného v rámci této bakalářské práce na téma Letní tábory a jejich specifika pro děti se zrakovým postižením. Zkoumanými oblastmi byly: příprava, informovanost členů týmu, začlenění dítěte do kolektivu, táborového programu a vlastního prostředí tábora. Dále pak byla předmětem zkoumání oblast komunikace, asistence a obavy účastníků z nové zkušenosti. Všechny zmiňované oblasti byly posuzovány v souvislosti s tábory umožňujícími integraci i s tábory speciálními. V první zkoumané oblasti, tedy v oblasti přípravy letního dětského tábora pro děti se zrakovým postižením, je dle výzkumu nutný vhodný výběr místa konání tábora u obou typů táborů. U táborů umožňujících integraci je však podmínkou přítomnost asistenta, proto je zde dle některých dotazovaných větší prostor pro drobné nedostatky prostředí, které dítě se zrakovým postižením s asistentem snadno zvládne. Asistent na táboře umožňujícím integraci by měl být také schopný vytvořit náhradní program pro dítě se zrakovým postižením v čase, kdy se nemůže běžného táborového programu účastnit. Asistent na táborech speciálních většinou není potřeba, protože je zde vše přizpůsobeno dětem s postižením a pokud je třeba, roli asistenta přebírají vedoucí jakožto zkušení odborníci. Další oblast tedy informovanost členů týmu se ukázala jako velmi podstatná, ale také zanedbávaná, hlavně co se týká táborů umožňujících integraci. Je pochopitelné, že aby mohla integrace probíhat správně, je třeba, aby se na ni členové týmu dostatečně připravili, což vyžaduje dostatek informací o problematice integrace. U táborů speciálních je informovanost členů týmu samozřejmě také nezbytná, hlavně proto, aby byl program pro děti opravdu co nejvíce na míru. Většinou však tento typ táborů pořádají organizace věnující se dětem s postižením i během roku a účastníky tábora pak bývají jejich klienti. Kvalitní příprava, dostatek informací i vhodný asistent ovlivňují začlenění dítěte do kolektivu, táborového programu a prostředí tábora. Na táboře umožňujícím integraci je toto začleňování velmi obtížné, ale také výhodné pro budoucí působení dítěte v intaktní společnosti. Na táboře speciálním je vše přizpůsobeno a výhodou je zde to, že se děti setkávají s vrstevníky se stejnými či podobnými problémy a zkušenostmi o kterých si

společně mohou promluvit. Dalším předmětem zkoumání byla komunikace, čímž je myšlena komunikace dětí mezi sebou a komunikace dětí se zrakovým postižením s vedoucími. Na tábore umožňujícím integraci je tato oblast opět obtížnější, a proto je velmi důležitá příprava všech účastníků na přítomnost dítěte se zrakovým postižením a případně objasnění zvláštností v komunikaci. Jak jsem již zmiňovala na začátku této práce, téma letních dětských táborů pro děti se zrakovým postižením není příliš zmapovaná oblast, i přes to, že se jedná o čas významně ovlivňující děti intaktní i děti se zrakovým postižením. Řešením by bylo vydání publikace shrnující fakta o možnostech zrakově postižených dětí účastnit se LDT a stanovující podmínky těchto táborů. To by rodičům usnadnilo výběr tábora a vedoucím hlavně tedy běžných táborů by toto napomohlo při přípravě integrace. Dalším řešením by mohla být možnost obrátit se na kvalifikovanou osobu, která by na integraci dohlížela a pomáhala při její přípravě a realizaci. Mezi další problémy patří fakt, že rodiče musí při integraci platit tábor jak svému dítěti, tak i jeho asistentovi. Pokud se jedná o profesionálního asistenta, vyžaduje samozřejmě i plat, proto rodiče vymýšlejí různé alternativy, které mají za důsledek nekvalitní a neodbornou asistenci. Bylo by tedy třeba, aby MPSV vyčlenilo finanční prostředky i pro tyto případy, tedy financování nákladů na pobyt a stravu asistenta v průběhu výkonu jeho práce na pobytových akcích.

7 SEZNAM LITERATURY

BUBENÍČKOVÁ, Hana, Petr KARÁSEK a Radek PAVLÍČEK. *Kompenzační pomůcky pro uživatele se zrakovým postižením*. Vyd. 1. Brno: TyfloCentrum Brno, 2012, 136 s. ISBN 978-80-260-1538-3.

FINKOVÁ, D. LUDÍKOVÁ, L. RŮŽIČKOVÁ, V. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. Universita Palackého v Olomouci: Olomouc, 2007, s. 16-18. ISBN 978-80-244-1857-5.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

HAMADOVÁ, Petra, Lea KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ a Zita NOVÁKOVÁ. *Oftalmopedie: texty k distančnímu vzdělávání*. Vyd. 2. Brno: Paido, 2007, 125 s. ISBN 978-807-3151-591.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: Trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, s.r.o., 2004. ISBN 80-7178-927-5.

JANEČKOVÁ, D. Komparace stylů učení žáků běžné populace a zdravotně postižených. In JESENSKÝ, J. (ed.) *Integrace - znamení doby*: sborník z odborné konference na počest 50. výročí Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a 50. výročí

vysokoškolské přípravy speciálních pedagogů. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998. s. 33-36. ISBN 8071846910.

JANKOVSKÝ, Jiří, Jan PFEIFFER a Olga ŠVESTKOVÁ. *Vybrané kapitoly z uceleného systému rehabilitace*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2005, 103 s. ISBN 80-704-0826-X.

JESENSKÝ, Ján. *Andragogika a gerontagogika handicapovaných*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 2000, 354 s. ISBN 80-718-4823-9.

JESENSKÝ, Ján. Podstata integrace handicapovaných. In JESENSKÝ, J. (ed) *Integrace - znamení doby: sborník z odborné konference na počest 50. výročí Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a 50. výročí vysokoškolské přípravy speciálních pedagogů*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998. 214 s. ISBN 8071846910.

KEBLOVÁ, Alena. *Zrakově postižené dítě*. Praha: Septima, s.r.o., 2001. ISBN 80-7216-191-1.

KUCHYNKA, P. a kol. *Oční lékařství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1163-8.

MACHOVÁ, Jitka. *Biologie člověka pro učitele*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2002, 269 s. ISBN 80-718-4867-0.

Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize: aktualizovaná verze k 1. 1. 2013. Vyd. 2. Praha: Bomton Agency, 2008, 860 s. ISBN 978-809-0425-903.

NOVOSAD, L. Sociální integrace zdravotně znevýhodněné populace a úspěšnost socializačního procesu. In JESENSKÝ, J. (ed.) *Integrace - znamení doby: sborník z odborné konference na počest 50. výročí Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a 50.*

výročí vysokoškolské přípravy speciálních pedagogů. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998. s. 33-36. ISBN 8071846910.

PAYNE, Jan. *Kvalita života a zdraví*. Vyd. 1. V Praze: Triton, 2005, 629 s. ISBN 80-725-4657-0.

PIPEKOVÁ, J. a kol., *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Vyd. 2. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2006. ISBN 80-7315-120-0.

PROCHÁZKOVÁ, Hana. *Spolupráce s rodiči*. 2., upr. vyd. Brno: Mravenec, 2009, 31 s. Rádce (Mravenec). ISBN 978-80-86994-84-0.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2003. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.

REGEC, Vojtech a Kateřina STEJSKALOVÁ. *Komunikace a lidé se specifickými potřebami*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 204 s. ISBN 978-80-244-3203-8

ROZSÍVAL, P. *et al. Oční lékařství*. Vyd. 1. Karolinum: Galén, 2006. s. 351. ISBN 80-7262-40-40.

Sociální zabezpečení. 1067. Ostrava: Sagit, 2015, sv. ÚZ.

SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. 160 s. ISBN 978-80-247 1733-3.

ŠPIŘÍKOVÁ, Ivana a Jan KAČER. *Příměstský tábor*. 1. vyd. Brno: Mravenec, 2007, 44 s. Tábor (Mravenec). ISBN 978-80-86994-39-0.

UZ č. 942 - Sociální zabezpečení 2013. Ostrava: Sagit a.s., 2013, č. 942. ISSN 27776981.

UZLOVÁ, Iva. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: Praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Praha: Portál s. r. o., 2010. ISBN 978-80-7367-764-0.

VITÁSKOVÁ, Kateřina, Libuše LUDÍKOVÁ a Eva SOURALOVÁ. *Zefektivnění studia a profesního uplatnění handicapovaných studentů na vysokých školách*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0621-7.

VOJTKO, Tibor. *Postižený člověk v dějinách I*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, 5. - 6. Speciální pedagogika. ISBN 80-7041-007-8.

VOTAVA, Jiří a kol. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*. Praha: Karolinum, 2003, s. 97 - 98 ISBN 80-246-0708-5

VESELÁ, Jana. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Vyd. 1. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, 210 s. ISBN 80-719-4864-0.

VOKURKA, Martin a Jan HUGO. *Praktický slovník medicíny*. Vyd. 9. Praha: Maxdorf, 2008, xv, 518 s., [8] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-7345-159-2.

WIENER, Pavel. *Základy komunikace se zrakově postiženými*. Vyd. 3. Praha: Novartis, 2009, [12] s. ISBN 978-80-254-5823-5.

Z nevýhody výhoda: příručka pro skautské vedoucí o tom, jak v oddíle pracovat s dětmi s různými specifickými potřebami. Vyd. 5., rozš., (V TDC 1.). Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2013, 106 s. ISBN 978-80-86825-89-2.

Elektronické a jiné zdroje

Děti se zdravotním postižením na příměstských táborech a nepravidelných volnočasových aktivitách [online]. 2012 [cit. 2015-06-30]. Dostupné z: <http://www.projektvahy.cz/metodiky-multimedia/obl1-primestske/index.html>

Občanské sdružení pro podporu tyflosturistického oddílu při škole Jaroslava Ježka pro zrakově postižené, *Tyflosturistický oddíl*. [online]. Praha: NETservis. [cit. 2013-12-2]. Dostupné z: <http://www.tyflosturistak.info/>

Osmero dobrého tábora. In: *Opravdu dobrý zábor* [online]. [cit. 2013-10-17]. Dostupné z: <http://www.dobrytabor.cz/>

Otevřená OKNA z. ú. *Otevřená OKNA z. ú.* [online]. 2015 [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://www.okenko.eu/>

PRÁZDNÁ, Radka. *Význam výpočetní techniky v procesu edukace žáků a studentů se zrakovým postižením*. České Budějovice, 2009. Dostupné z: http://theses.cz/id/tci30l/downloadPraceContent_adipIdno_16233. Disertační práce. JU v Č. Budějovicích, ZSF. Vedoucí práce Doc.PhDr. Jiří Jankovský, Ph.D.

SPC pro děti se zrakovým postižením Hradec Králové [online]. Hradec Králové: © Kánský Petr: 2010, poslední aktualizace 16. 1. 2015 [cit. 2013-12-2]. Dostupné z: <http://www.spczphk.wbs.cz/>

Stanovy české tábornické unie. In: *Česká tábornická unie: Informační stránky organizace* [online]. 2000 [cit. 2013-10-03]. Dostupné z: <http://www.tabornici.cz/info-o-ctu/stanovy-ctu/>

ŠVESTKOVÁ, Olga a Simona HOSKOVCOVÁ. Nové přístupy k náhledu na občana se zdravotním postižením a Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví. *Psychologie: elektronický časopis ČMPS* [online]. 2010, 4., 4., s. 29 [cit. 2013-09-30]. Dostupné z: http://e-psycholog.eu/pdf/svestkova_etal.pdf

TYFLOCENTRUM BRNO O.P.S. *Centrum pro nevidomé* [online]. 2002 [cit. 2013-12-02]. Dostupné z: <http://centrumpronevidome.cz>

Tyflokabinet České Budějovice, o.p.s.[online], České Budějovice: [cit. 2013-12-2], dostupné z: <http://www.tyflokabinet-cb.cz/sluzby.htm>

Tyflonet. *Tyflonet: Informační portál nejen pro zrakově postižené* [online]. 2010 [cit. 2015-06-12]. Dostupné z: www.tyflonet.cz

Volný čas dětí se zrakovým postižením. In: *Šance dětem* [online]. 13. 4. 2012, 26. 4. 2012 [cit. 2013-10-14]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/volny-cas-deti-se-zdravotnim-postizenim/volny-cas-deti-se-zrakovym-postizenim.shtml>

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s. *Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s.* [online]. 2010 [cit. 2015-06-28]. Dostupné z: <http://www.canisterapie.org/>

Zákon 258/2000 SB. O ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Portál veřejné správy* [online]. 2000 [cit. 2013-10-03]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?page=1&idBiblio=49577&recShow=16&fulltext=zotavovac~C3~AD~20akce&nr=258~2F2000&part=&name=&rpp=15#parCnt>

8 PŘÍLOHY

Příloha č. 1

ROZHOVOR S VEDOUCÍMI TÁBORA KDE PROBĚHLA INTEGRACE DÍTĚTE SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM

1. Setkal/a jste se již v minulosti s osobou se zrakovým postižením?
2. Měl/a jste obavy z práce s nevidomým dítětem? Jaké?
3. Jak jste připravovali děti a rodiče dětí na to, že bude na táboře nevidomá dívka?
Vznikaly při tom nějaké problémy?
4. Co si myslíte, že je zde na táboře pro nevidomého člověka obtížné, či nezvladatelné?
5. S jakými problémy, spojenými s pobytem nevidomého dítěte, jste se na táboře setkal/a?
6. Byl/a jste seznámen/a s rolí asistenta nevidomé dívky na táboře? Pokud ano jak, pokud ne myslíte si, že by to bylo důležité? A v čem?

Příloha č. 2

ROZHOVOR S INTAKTNÍMI DĚTMI

Všeobecná část

1. Setkal/a jsi se již v minulosti s osobou se zrakovým postižením? (s osobou, která nevidí) Pokud ano, při jaké příležitosti?
2. Kdo a kdy ti sdělil, že s vámi na tábor pojedou nevidomá dívka?
3. Měl/a jsi z toho obavy? Pokud ano, jaké?
4. Obeznamil tě někdo se zásadami komunikace s nevidomým? Pokud ano, kdo? Jakým způsobem?
5. Co si myslíš, že je zde na táboře pro nevidomého člověka obtížné, či nezvladatelné?
6. S jakými překážkami se zde setkáváš při komunikaci či aktivitách s dívkou se zrakovým postižením?

Přehled informovanosti dětí o osobách se zrakovým postižením

Tvrzení	ANO	NE
5. Zrakově postižené osoby by se neměly pohybovat bez doprovodu.		
6. Lidem se zrakovým postižením se stačí představit pouze jednou, protože umějí velmi dobře rozpoznat hlasy.		
7. Vždy bychom se měli při komunikaci s nevidomým vyvarovat pojmům jako je: „ podívej se“ či „ prohlédni se“ a nahradit je pojmy např.: „ představ si“ či „ohmатеj si“.		
8. I přes to, že nás člověk se zrakovým postižením nevidí, je třeba mluvit přímo na něj.		

Příloha č. 3

ROZHOVOR S RODIČEM DÍTĚTE ÚČASTNÍCIHO SE SPECIÁLNÍHO TÁBORA

1. Jaký druh zrakového postižení má vaše dítě? (vrozené či získané? Má vaše dítě nějaká další přidružená postižení? jaké?)
2. Setkal/a jste se s nějakými problémy před vlastním táborem? (při přihlašování dítěte na tábor pro děti se zrakovým postižením? Při platbě? Při získávání informací o táboře)
3. Vyjmenujte tři nejdůležitější klady tábora pro děti se zrakovým postižením.
4. Vyjmenujte tři největší zápory tábora pro děti se zrakovým postižením.
5. Měl/a jste z tábora obavy? Jaké? Jak jste své obavy řešil/a? (konzultace s vedoucím tábora, s dítětem, příprava dítěte na tábor - zdokonalování některých dovedností dítěte atd.)

Příloha č. 4

ROZHOVOR S RODIČEM DÍTĚTE INTEGROVANÉHO NA LETNÍM DĚTSKÉM TÁBOŘE

1. Jaký druh zrakového postižení má vaše dítě? (Jedná se o postižení vrozené či získané? Má vaše dítě nějaká další přidružená postižení?)
2. Setkal/a jste se s nějakými problémy při přihlašování dítěte na integrační tábor? S jakými? Jak jste vybírali asistenta pro své dítě?
3. Vyjmenujte tři klady integračního LDT.
4. Vyjmenujte tři zápory integračního LDT.
5. Měl/a jste z tábora obavy? Jaké? Jak jste své obavy řešil/a? (konzultace s vedoucím tábora, s dítětem, asistentem příprava dítěte na tábor - zdokonalování některých dovedností dítěte atd.)

Příloha č. 5

ROZHOVOR S DÍTĚTEM SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM

1. Úvodní otázka (kolika táborů si se již zúčastnil/a? O jaké tábory se jednalo?)
2. Jak probíhá běžný den na integračním táboře? /táboře pro děti se zrakovým postižením
3. Měl/a jsi z tábora obavy? Jaké?
4. Co se ti na táboře nejvíc líbilo? (běžný LDT/ tábor pro děti se zrakovým postižením)
5. Co ti na táboře dělalo problémy? (běžný LDT/ tábor pro děti se zrakovým postižením)
6. Setkal/a si se s nějakými problémy, ze strany ostatních dětí? (spolupráce, komunikace)
7. Setkal/a si se s nějakými problémy ze strany vedoucích? (komunikace, neochota pomoci)
8. Setkal/a si se s nějakými problémy ze strany asistenta? (nepřipravený náhradní program)

Příloha č. 6

ROZHOVOR S VEDOUCÍMI TÁBORA PRO DĚTI SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM / ASISTENTI

1. Jak probíhala vaše příprava na asistenci dítěti se zrakovým postižením na integračním táboře?
2. Máte nějaké předchozí zkušenosti s touto prací? (konkrétní zkušenosti, vzdělání, kurz)
3. Co si myslíte, že je na táboře pro nevidomého člověka obtížné, či nezvládnutelné?
4. S jakými problémy, spojenými s pobytem nevidomého dítěte, jste se na táboře setkal/a?
5. Vyjmenujte tři nejdůležitější klady tábora pro děti se zrakovým postižením.
6. Vyjmenujte tři největší zápory tábora pro děti se zrakovým postižením.

Příloha č. 7

ROZHOVOR S HLAVNÍ VEDOUCÍ TÁBORA (POŘADATELKA SPECIÁLNÍHO TÁBORA)

1. Jaké jsou cíle vašeho tábora?
2. Jak probíhá příprava tábora pro děti se zrakovým postižením?
3. Jak probíhá příprava vedoucích?
4. V čem se liší váš tábor od integračního tábora?
5. Co považujete za výhody tábora pro děti se zrakovým postižením?
6. Co považujete za výhody integračního tábora?
7. Co považujete za nevýhody tábora pro děti se zrakovým postižením?
8. Co považujete za nevýhody integračního tábora?